

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

رفاقت و دوستی

از دیدگاه قرآن کریم

Friend
from the
point of
Quran

نگارنده: دکتر سید محمد تقی حسینی

گروه تحقیق:

آیینه حامد محمدیان، روح الله کریمیان، قاسم علیپور
با همکاری و کارشناسی استادان اساتید گرامر و دی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رفاقت و دوستی از دیدگاه قرآن و روایات

نویسنده:

محمد بیستونی

ناشر چاپی:

بیان جوان

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۸	رفاقت و دوستی از دیدگاه قرآن و روایات
۸	مشخصات کتاب
۸	فهرست مطالب
۱۰	الإهداء
۱۱	متن تأییدیه مرجع عالیقدر حضرت «آیه الله العظمی مکارم شیرازی» در
۱۱	متن تأییدیه فقیه اهل بیت حضرت آیه الله حاج سیدمرتضی خاتمی درخصوص
۱۲	مقدمه
۱۳	رفاقت پیوندی الهی است
۱۴	راز موفقیت شکوهبار پیامبر صلی الله علیه وآله
۱۵	برادری در ایمان و اخلاق
۱۵	حدود و حقوق دوستی
۱۹	اعتدال در دوستی و دشمنی
۲۰	دوستی‌های پایدار
۲۰	اهمیت اخوت اسلامی و حقوق سی‌گانه مؤمن نسبت به برادران ایمانی
۲۲	دیدگاه پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله و اهل بیت علیهم السلام درباره «دوستی»
۲۴	چه کسی را باید به دوستی برگزید؟
۳۲	روش‌های تثبیت دوستی
۳۲	روش‌های تثبیت دوستی
۳۲	۱ - دید و بازدید
۳۳	۲ - سلام و مصافحه و معانقه
۳۴	۳ - دادن هدیه به یکدیگر
۳۴	۴ - گشاده‌رویی و لبخند

- ۵ - فروتنی با دوستان ۳۵
- ۶ - خوش گمانی به دوست ۳۶
- ۷ - رازداری ۳۶
- ۸ - توجه به مشخصات دوستان ۳۷
- ۹ - چشم‌پوشی از بدی ۳۸
- ۱۰ - شاد کردن دوستان ۳۸
- ۱۱ - همدردی با دوست و برآوردن حاجت او ۳۹
- ۱۲ - از خود گذشتگی ۴۰
- ۱۳ - اندرز ۴۱
- ۱۴ - دوست را از محبت خود باخبر کردن ۴۱
- ۱۵ - دعا برای دوست ۴۱
- ۱۶ - نیکی در برابر بدی ۴۲
- ۱۷ - خوب گوش دادن به سخن دوست ۴۳
- ۱۸ - اطعام دوستان ۴۴
- ۱۹ - رعایت صفا و محبت با دوستان ۴۴
- طبقه‌بندی دوستان ۴۶
- رفیق‌شناسی از دیدگاه روایات ۴۷
- دوستی‌های ممنوع ۴۹
- دوستی با کافران یا اهل ذمه ۴۹
- دوستی با فاسق ۵۰
- دروغگو ۵۰
- آئین دوستیابی و خلاصه‌ای از نظریه دلیل کارنگی ۵۰
- آئین دوستیابی از دیدگاه قابوسنامه و حکما و بزرگان ۵۱
- آزمایش رفیق ۵۴

- ۵۴ تقوی
- ۵۶ روش تشخیص دوستان خوب
- ۵۷ منحرفین از دین
- ۵۹ بدسابقه‌ها و مشکوکان
- ۵۹ اشخاص را از روی دوستانشان بشناسید
- ۶۰ «کتابنامه»
- ۶۱ درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

رفاقت و دوستی از دیدگاه قرآن و روایات

مشخصات کتاب

سرشناسه: بیستونی محمد، ۱۳۳۷ -

عنوان و نام پدیدآور: رفاقت و دوستی از دیدگاه قرآن و روایات = Friendship from view point of tradition and Quran / تألیف محمد بیستونی گروه تحقیق گیتا حامد محمدیان روح‌الله کریمیان قاسم علیپور؛ با همکاری و کارشناسی اسدالله اسدی گرمارودی

مشخصات نشر: تهران بیان جوان ۱۳۸۷.

مشخصات ظاهری: [۱۸۱] ص ۱۴ × ۱۰ س.م.

فروست: ... سری کتابهای روش انس با قرآن

شابک: ۲۰۰۰۰ ریال ۹-۰۶-۸۳۹۹-۹۶۴:

وضعیت فهرست نویسی: برونسپاری (فایا)

یادداشت: چاپ چهارم.

یادداشت: چاپ قبلی: بیان جوان، ۱۳۸۳ (۱۹۷ص).

یادداشت: کتابنامه ص [۱۷۵ - ۱۷۶]؛ همچنین به صورت زیرنویس

موضوع: دوستی (اسلام) -- جنبه‌های قرآنی

موضوع: دوستی (اسلام) -- احادیث

شناسه افزوده: حامد محمدیان گیتا

شناسه افزوده: کریمیان روح‌الله

شناسه افزوده: علیپور، قاسم

شناسه افزوده: اسدی گرمارودی اسدالله، ۱۳۴۰ -

رده بندی کنگره: BP۱۰۴/د۸۷ب۹ ۱۳۸۷

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۱۵۹

شماره کتابشناسی ملی: ۲۲۶۸۲۰۹

فهرست مطالب

موضوع صفحه

متن تأییدیه مرجع عالیقدر حضرت «آیه الله العظمی مکارم شیرازی» ۶

متن تأییدیه فقیه اهل بیت حضرت «آیه الله حاج سید مرتضی خاتمی» ۸

مقدمه ۹

رفاقت پیوندی الهی است ۱۲

راز موفقیت شکوهار پیامبر صلی الله علیه و آله ۱۵

برادری در ایمان و اخلاق ۱۸

حدود و حقوق دوستی ۲۰۰۰۰

اعتدال در دوستی و دشمنی ۳۳۰۰۰

دوستی‌های پایدار ۳۶۰۰۰

(۱۷۷)

فهرست مطالب

موضوع صفحه

اهمیت اخوت اسلامی و حقوق سی گانه مؤمن نسبت به برادران ایمانی ۳۷۰۰۰

دیدگاه پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و ائمه اهل بیت علیهم السلام درباره «دوستی» ۴۴۰۰۰

چه کسی را باید به دوستی برگزید ۵۱۴۰۰۰

روش‌های تثبیت دوستی ۷۸۰۰۰

۱- دید و بازدید ۷۹۰۰۰

۲- سلام و مصافحه و معانقه ۸۲۰۰۰

۳- دادن هدیه به یکدیگر ۸۵۰۰۰

۴- گشاده‌رویی و لبخند ۸۷۰۰۰

۵- فروتنی با دوستان ۹۱۰۰۰

۶- خوش گمانی به دوست ۹۳۰۰۰

(۱۷۸)

فهرست مطالب

موضوع صفحه

۷- رازداری ۹۵۰۰۰

۸- توجه به مشخصات دوستان ۹۷۰۰۰

۹- چشم‌پوشی از بدی ۹۹۰۰۰

۱۰- شاد کردن دوستان ۱۰۱۰۰۰

۱۱- همدردی با دوست و برآوردن حاجت او ۱۰۳۰۰۰

۱۲- از خود گذشتگی ۱۰۶۰۰۰

۱۳- ان‌دردز ۱۱۰۰۰۰

۱۴- دوست را از محبت خود باخبر کردن ۱۱۱۰۰۰

۱۵- دعا برای دوست ۱۱۲۰۰۰

(۱۷۹)

فهرست مطالب

موضوع صفحه

۱۶- نیکی در برابر بدی ۱۱۴۰۰۰

۱۷- خوب گوش دادن به سخن دوست ۱۱۷۰۰۰

- ۱۸- اطعام دوستان ۱۱۹۰۰۰
- ۱۹- رعایت صفا و محبت با دوستان ۱۲۲۰۰۰
- طبقه‌بندی دوستان ۱۲۸۰۰۰
- رفیق‌شناسی از دیدگاه روایات ۱۳۲۰۰۰
- دوستی‌های ممنوع ۱۳۹۰۰۰
- دوستی با کافران یا اهل ذمه ۱۳۹۰۰۰
- دوستی با فاسق ۱۴۰۰۰
- (۱۸۰)
- فهرست مطالب
- موضوع صفحه
- دروغگو ۱۴۲۰۰۰
- آئین دوستیابی و خلاصه‌ای از نظریه دیل کارنگی ۱۴۲۰۰۰
- آئین دوستیابی از دیدگاه قابوسنامه و حکما و بزرگان ۱۴۶۰۰۰
- آزمایش رفیق ۱۵۴۰۰۰
- تقوی ۱۵۶۰۰۰
- روش تشخیص دوستان خوب ۱۶۲۰۰۰
- از رفاقت با چه کسانی پرهیز نمایم ۱۶۴۰۰۰
- منحرفین از دین ۱۶۵۰۰۰
- بدسابقه‌ها و مشکوکان ۱۷۱۰۰۰
- اشخاص را از روی دوستانشان بشناسید ۱۷۳۰۰۰
- (۱۸۱)
- (۱۸۲)

الإهداء

إلى سَيِّدِنَا وَ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ
 رَسُولِ اللَّهِ وَ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَ إِلَى مَوْلَانَا
 وَ مَوْلَى الْمُؤَحِّدِينَ عَلِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ إِلَى بَضْعَةِ
 الْمُصْطَفَى وَ بَهْجَةِ قَلْبِهِ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ وَ إِلَى سَيِّدِي
 شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، السَّبْطَيْنِ، الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ وَ إِلَى الْأَيْمَةِ الشَّعْبَةِ
 الْمُعْصُومِينَ الْمُكْرَمِينَ مِنْ وَوَلَدِ الْحُسَيْنِ سَيِّمًا بَقِيَّةَ اللَّهِ فِي الْأَرْضِينَ وَ وَارِثِ عُلُومِ
 الْأَنْبِيَاءِ وَ الْمُرْسَلِينَ ، الْمُعَدِّ لِقَطْعِ دَابِرِ الظُّلْمَةِ وَ الْمُدْخِرِ لِأَحْيَاءِ الْفَرَائِضِ وَ مَعَالِمِ الدِّينِ ،
 الْحُجَّجَةِ بْنِ الْحَسَنِ صَاحِبِ الْعَصْرِ وَ الزَّمَانِ عَجَّلَ اللَّهُ تَعَالَى فَرْجَهُ الشَّرِيفَ فَيَا مُعَزَّ
 الْأَوْلِيَاءِ وَيَا مُذِلَّ الْأَعْدَاءِ أَيُّهَا السَّبَبُ الْمُتَّصِلُ بَيْنَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاءِ قَدَّمْنَا

وَأَهْلَنَا الضَّرْفَ فِي غَيْبَتِكَ وَفِرَاقِكَ وَجِنَّا بِيضَاعَهُ
مُزْجَاهٍ مِنْ وَلَائِكَ وَمَحَبَّتِكَ فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ مِنْ مَنَّكَ وَ
فَضْلِكَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا بِنَظَرِهِ رَحْمَةً مِنْكَ
إِنَّا نَرِيكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ
(۴)

متن تأییدیه مرجع عالیقدر حضرت «آیه الله العظمی مکارم شیرازی» در

مورد کتاب «تفسیر جوان» (منبع مطالعاتی و

تحقیقاتی اصلی «روش انس با قرآن»)

بسم الله الرحمن الرحيم

قرآن مجید بالاترین سند افتخار ماسلمانان است و تا کسی با قرآن آشنا نشود، پی به عظمت آن نخواهد برد و هر قدر آشنایی ما با این کتاب بزرگ آسمانی افزون گردد، به درجه اهمیت و عظمت آن بهتر پی می‌بریم، مخصوصاً برای حل مشکلات مسلمین در دنیای امروز، بهترین راه گشا قرآن است.

به همین دلیل شایسته است نسل جوان برومند ما روز به روز با این کتاب آسمانی آشنا تر گردد، نه فقط به «خواندن» و «قرائت» و «حفظ» آن، بلکه به «محتوا و معنای

(۵)

قرآن»، به یقین قرآن مجید می‌تواند صفا و روشنی ویژه‌ای به تمام زندگی آنان بدهد و از آنان افرادی با ایمان، شایسته، قوی، شجاع و طرفدار حق بسازد.

از آنجا که تفسیر نمونه بحمدالله در میان تمام قشرها نفوذ یافته و تحولی در محیط ما ایجاد کرده است، جناب آقای «دکتر محمد بیستونی» که فردی باذوق و علاقمند به مسائل اسلامی و مسائل جوانان است، ابتکاری به خرج داده و تفسیر نمونه را به صورت فشرده و خلاصه با «سبکی تازه» که به آسانی قابل استفاده برای همه جوانان باشد، در آورده و به گونه‌ای که هم‌اکنون ملاحظه می‌کنید، در اختیار آنان گذارده است. خداوند این خدمت را از ایشان قبول کند و به همه جوانان عزیز توفیق استفاده از آن را مرحمت فرماید.

ناصر مکارم شیرازی

۲۸/۸/۷۹

(۶)

متن تأییدیه فقیه اهل بیت حضرت آیه الله حاج سیدمرتضی خاتمی در خصوص

«روش انس با قرآن» و تألیفات تفسیری جناب آقای دکتر محمد بیستونی

بسم الله الرحمن الرحيم

قرآن منشور هدایت، راهنمای جاوید، مبشر نور و برکت و «نسخه شفا بخش» برای همه انسان‌ها می‌باشد. این نور روشنگر و ابر باران خیز و «نسیم معنوی و جانبخش حیات» باید به عمق جان و روح نفوذ نموده و با روش‌های صحیح و کارشناسی شده در متن زندگی و فعالیت‌های فردی و اجتماعی همه انسانها خصوصاً «اهل قبله» قرار گیرد.

در همین راستا، فرزند معنوی و عزیزم جناب آقای «دکتر محمد بیستونی» که از عنفوان جوانی در خدمت «قرآن و مساجد» بوده است. در یک تلاش طاقت‌فرسا و منظم که بنده از ۱۰ سال پیش، مستقیماً در جریان آن قرار گرفتم «طرح جدید و دقیقی» را تحت عنوان «روش انس با قرآن» از طریق «کارگاه آموزشی مفسرین جوان» ابداع نموده است و کلیه منابع تحقیقاتی آن را نیز شخصاً تألیف کرده و همه آن‌ها را قبل از چاپ و نشر برای «تصحیح لفظی و محتوایی و اعرابی» به رؤیت اینجانب رسانده است. بنده نیز با کمال دقت و حوصله تمامی آن‌ها را از اول تا آخر مطالعه و تصحیح نمودم.

تألیفات قرآنی جناب آقای دکتر محمد بیستونی که عموماً در حوزه «تفسیر موضوعی و زنجیره‌ای قرآن کریم»

(۷)

می‌باشد، بسیار ساده و برای عموم مردم و متدینین خصوصاً «نوجوانان و جوانان عزیز» کاملاً قابل استفاده بوده و می‌تواند تحوّل عظیمی را در «مؤانست نسل جوان با محتوای قرآن کریم» خصوصاً در حوزه‌های علمیه و دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی و دولتی کشور به همراه داشته باشد.

از ویژگی‌های بارز تألیفات تفسیری ایشان، توجه به «تفسیر موضوعی و زنجیره‌ای (تفسیر قرآن با قرآن)» می‌باشد که در نوع خود بی‌نظیر است.

امیدوارم جوانان عزیز مسلمان در سراسر جهان وجود وی را غنیمت شمرده و از تألیفات قرآنی ایشان که بحمدالله اخیراً به زبانهای عربی، انگلیسی، فرانسه و آلمانی نیز در دست چاپ و انتشار می‌باشد، حداکثر استفاده را بنمایند. آرزو می‌کنم خداوند تبارک و تعالی به این برادر با ذوق و علاقمند به قرآن و مسائل جوانان توفیق ادامه مخلصانه چنین «تلاشهای مفید و مؤثر قرآنی» را بیش از پیش عنایت فرماید.

بتاریخ ۲۷/۱۳۸۲/۲ ه.ش

۲۷ رجب المرجب ۱۴۲۴ ه.ق

مبعث رسول اکرم صلی الله علیه و آله

سید مرتضی خاتمی

(۸)

مقدمه

کتابی که در محضر آن هستیم یکی از زیباترین و واژه‌های خلقت یعنی «رفاقت و دوستی» از دیدگاه قرآن کریم و روایات را ترسیم می‌کند. این موضوع از مهم‌ترین لوازم زندگی است و اسلام عزیز تمامی لایه‌ها و زوایای رفیق‌شناسی و تحکیم دوستی و مهربانی بین مردم را تبیین نموده و مجموعه‌ای را ارائه می‌دهد که در سایر مکتب‌ها و ادیان فقط موارد مختصری از آن‌ها مورد توجه قرار گرفته است.

اگر دیدگاه قرآن عظیم و روایات را با آنچه که دیگران از جمله استاد دیل کارنگی، بنیانگذار مرکز روابط انسانی در نیویورک در کتاب آئین دوست‌یابی مطرح نموده‌اند مقایسه کنید، به سادگی متوجه خواهید شد که آنچه نویسندگان غربی و مکتب‌ها و فرقه‌های مختلف در طول تاریخ درباره دوستی و رفاقت گفته‌اند همچون قطره‌ای است در مقابل دریا. توجه ویژه اسلام به این مهم به خاطر آن است که هرچه صفوف جوامع بشری پیوسته‌تر و استوارتر باشد و میان آن‌ها همکاری و همسازی بیشتری برقرار شود، به همان اندازه در صحنه‌های زندگی موفق‌تر و در مدارج ترقی و کمال برتر و پیشروتر خواهند بود.

مقدمه (۹)

از خدای آفریننده زیبایی‌ها و محکم‌کننده دوستی‌ها عاجزانه می‌خواهم که اخلاص را سرلوحه همه فعالیت‌هایمان قرار داده و این قبیل تلاش‌های قرآنی ما و شما را برای روزی ذخیره فرماید که مال و فرزندان بدون قلب سلیم سودی ندارند.

(۱۰) رفاقت و دوستی

«اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي عَقْلًا - كَامِلًا و لُبًّا رَاجِحًا، و عَزًّا بَاقِيًا، و قَلْبًا زَكِيًّا، و عَمَلًا كَثِيرًا، و أَدَبًا بَارِعًا، و اجْعَلْ ذَلِكْ كُلَّهُ لِي، و لَا تَجْعَلْهُ عَلَيَّ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ: خدایا روزیم کن عقل کامل و عقل و هوش وزین، و عزت ماندنی، و دلی پاک و با تزکیه و عمل زیاد و ادب زیبا و عالی را، و قرار ده همه آن‌ها را برای من و به نفع من، و قرار نده آن را علیه من، برحمتت ای رحم‌کننده‌ترین رحم‌کنندگان».

دکتر محمد بیستونی

۲۵ دیماه ۸۲ - مشهد مقدس

دارالاجابه حرم مطهر امام رضا علیه‌السلام

مقدمه (۱۱)

رفاقت پیوندی الهی است

«وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ: (۱) و میان قلب‌های آنان [پیوند و] هماهنگی پدید آورد، [به گونه‌ای که] اگر تو آنچه در [روی] زمین است، همه را هزینه می‌نمودی نمی‌توانستی میان قلب‌های آنان [پیوند و] هماهنگی پدید آوری، اما خدایمان آنان [مهر و] هماهنگی پدید آورد؛ چرا که او پیروزمند و فرزانه است».

فراز و نشیب‌های زندگی تو ای پیامبر نشانگر این حقیقت است که خدای یکتا به وسیله یاری خود و کمک مردم با ایمان، تو را تأیید نمود و میان دو گروه بزرگ مدینه، «اوس» و «خزرج» دوستی و هماهنگی و همدلی پدید آورد. گفتنی است که این دو گروه پیش از هجرت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله به «مدینه»، هماره با هم در حال پیکار و دشمنی بودند و از آن پس به برکت قرآن و وجود پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله برادر و همدل شدند.

۱- ۶۳ / انفال .

(۱۲) رفاقت و دوستی

«لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ»

این ایجاد پیوند و برادری از سوی خدا بود و گرنه تو ای پیامبر اگر ثروت روی زمین را در دست می‌داشتی و در این راه هزینه می‌کردی، نمی‌توانستی کینه‌های عصر جاهلیت را از دل‌های آنان زدوده و مهر و صفا را جایگزین آن سازی.

«وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ»

اما خدا از راه بهترین تدبیرها و به برکت اسلام و قرآن در میان آنان هماهنگی و همدلی و مهر به وجود آورد؛ چرا که او شکست‌ناپذیر و کارهایش بر اساس حکمت و فرزاندگی است.

آری، یکی از معجزه‌ها و کارهای شگرف پیامبر گرامی صلی‌الله‌علیه‌وآله این است که او به فرمان

رفاقت پیوندی الهی است (۱۳)

خدا در میان مردمی به دعوت و رساندن پیام خدا پرداخت که سرا پا غرق در خشونت و کینه توزی و تعصب نژادی و خانوادگی و فامیلی بودند؛ به گونه‌ای که اگر به کسی یک سیلی نواخته می‌شد، کافی بود که به خاطر آن جنگ‌ها پدید آید و سیلی از خون‌ها

روان گردد، اما در پرتو قرآن و پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله، آفریدگار هستی این لجام گسیختگی‌ها و دشمنی‌ها را زدود و به جای آن بذر مهر و صفا افشانند و گل‌ها و گل‌بوته‌های برادری و برابری و همزیستی و محبت را شکوفا ساخت و آنان به صورتی دگرگون شدند که به جای تعصبات نژادی و گروهی و قومی، دیگر حق و عدالت را معیار قرار دادند و در راه آن پدر در برابر فرزند و زن در برابر شوهر و برادر در برابر برادر می‌ایستاد تا او را به حق و عدالت فراخواند.

آری، این از کارهای شگرف و شگفت‌آوری است که خدای توانا انجام داد و در آیه نیز آن را به خود نسبت داده است.
(۱۴) رفاقت و دوستی

راز موفقیت شکوهار پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله

«فَمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لَئِنَّ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ: (۱)» پس [ای پیامبر!] تنها به [برکت مهر و رحمتی از جانب خداست که [اینچنین] با آنان نرمخو [و پرمهر] شده‌ای؛ و اگر خشن و سختدل بودی، بی‌تردید [آنان] از گردت پراکنده می‌شدند؛ بنابراین، از [لغزشهای] آنان در گذر و برایشان [از آفریدگارت] آموزش‌بخواه و در کار [تدبیر امور و تنظیم شئون جامعه] با آنان مشورت نما؛ و هنگامی که به [انجام کاری] تصمیم گرفتی، بر خدا توکل کن، چرا که خداوند توکل‌کنندگان را دوست می‌دارد» .
۱- ۱۵۹ / آل عمران .

راز موفقیت شکوهار پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله (۱۵)

در آیه مورد بحث قرآن رفتار پدرانه و پرمهر پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله با امت و گذشت از گناه و لغزشهای آنان را، لطف و رحمتی از سوی خداوند عنوان می‌سازد چرا که آفریدگار هستی است که او را پر مهر و خوشخو قرار داده است.

«فَمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لَئِنَّ لَهُمْ»

پس ای پیامبر! در پرتو مهر و رحمتی از جانب خداست که تو در برابر آنان تا این اندازه مهربان و خوشخو شده‌ای؛ و این از عواملی است که آنان را به پیام آسمانی تو جذب می‌کند و باعث می‌شود که راه و رسم تو را بجویند و بپویند؛ چرا که تو با ارزشهای اخلاقی و شیوه بسیار انسانی‌ات، هم بر درستی و حقانیت توحید-گرایی‌ات، برای آنان دلیل می‌آوری و هم با عملکرد شایسته‌ات، گفتارت را استحکام می‌بخشی و در دل‌ها نفوذ می‌کنی .

«وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ»

(۱۶) رفاقت و دوستی

و اگر خشن و سنگدل و نتدخو و بداخلاق بودی و از انسان‌دوستی و مهر سرشار بی بهره، یاران و رهروان راهت، از گردت پراکنده می‌شدند و از تو می‌گریختند.

گفتنی است که در این آیه شریفه، بدان جهت با دو واژه «فَظًّا» و «غَلِيظَ الْقَلْبِ» که از نظر معنا و مفهوم به هم نزدیکند، از وجود گرانمایه پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله سخن رفته است که هم خشونت در گفتار را از آن حضرت نفی کند و هم سنگدلی و قساوت قلب را.

«فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ»

بر این اساس، هر رنجش خاطر و کدورتی میان تو و مردم پیش آمد، از آنان در گذر؛ و در برابر آنچه میان من و آنان پدید آمده است، برایشان آموزش‌بخواه و بامشورت با آنان و دریافت دیدگاه‌هایشان، از خواسته‌هایشان مطلع شو.

راز موفقیت شکوهار پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله (۱۷)

برادری در ایمان و اخلاق

«إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ: (۱) جز این نیست که ایمان‌آوردگان با هم برادرند، پس میان برادرانتان [صلح و سازش پدید آورید و از خدا پروا دارید، باشد که مورد [رحمت و] قرار گیرید».

به باور مفسران، این آیه اشاره به آیه پیش دارد و منظور این است که: جز این نیست که مردم با ایمان برادران دینی یکدیگرند؛ از این رو اگر میان دو تن و یا دو گروه از آنان کشمکش و پیکاری پیش آمد، شما به یاری ستم‌دیده بروید و با حمایت از مظلوم، شرارت ظالم را دفع و او را به عدالت و انصاف بازگردانید و آن‌گاه براساس عدالت میان آن دو صلح و آشتی برقرار سازید.

۱- ۱۰ / حجرات .

(۱۸) رفاقت و دوستی

«وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ»

و از خدا بترسید که در پدید آوردن صلح و آشتی در میان مردم با ایمان کوتاهی کنید و یا از ادای حقوق دیگران دریغ نمایید، تا مورد مهر و رحمت خدا قرار گیرید.

«زَجَاج» می‌گوید: مردم با ایمان در صورتی که از نظر عقیده و عملکرد همانند باشند برادر یکدیگر خوانده می‌شوند؛ چرا که در دین و اخلاق یکسانند و در اندیشه و عملکرد بسان همدیگر. آنان از نظر نسب نیز از یک پدر و مادرند؛ چرا که همه فرزندان آدم و حواء هستند.

از پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله آورده‌اند که فرمود: «الْمُسْلِمُ أَخَ الْمُسْلِمِ، لَا يَظْلِمُ وَلَا يُسْلِمُهُ، مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ وَ مَنْ فَزَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُذِبَتْ عَنْهُ كُذِبَتْ عَنْهُ اللَّهُ بِهَا عَنْهُ كُذِبَتْ مِنْ كُزُوبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ. وَ مَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا يَسْتُرْهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. (۱) انسان مسلمان برادر مسلمان است؛ نه به او ستم روا می‌دارد و نه او را در فراز و نشیب‌های زندگی رها می‌سازد. هر کس در اندیشه بر آوردن نیاز برادر مسلمان خویش باشد، خداوند نیاز او را برمی‌آورد و هر کس اندوه و رنجی را از دل مسلمانی بزدايد، خدای مهربان به پاداش آن در روز رستاخیز اندوهی از اندوه‌های گران آن روز را از دل و چهره او می‌زداید و هر کس عیب مسلمانی را بپوشاند، خدا در روز رستاخیز عیب او را می‌پوشاند.»

۱. نورالثقلین، ج ۵، ص ۸۸؛ المَحَجَّةُ الْبَيْضَاءُ، ج ۳، ص ۳۳۲، کتاب آداب الصَّحْبَةِ وَالْمَعَاشِرَةِ.

برادری در ایمان و اخلاق (۱۹)

حدود و حقوق دوستی

پس از آن که دانستی دوستی را که برای خود انتخاب می‌کنی و رفیقی را که برای همنشینی و همدمی برمی‌گزینی باید از چه صفاتی برخوردار باشد و دریافتی کسی که دوستی و برادری او واجب و رفاقت او نیکو و پسندیده است تنها آن انسان شایسته و

(۲۰) رفاقت و دوستی

پرهیزگاری است که از محرمات الهی دوری ورزد و طاعات او را به کار بندد و به اخلاق پسندیده و اعمال نیک آراسته باشد. و چقدر این گونه افراد در این روزگار اندکند - از این رو برتوست که در یافتن چنین دوستی حریص باشی و هنگامی که او را به دست آوردی آغوش خود را برایش بگشایی و او را نسبت به خودت در برترین موقعیت‌ها قرار دهی. روایت شده که مردی در بصره نزد امیرمؤمنان علیه‌السلام رفت و گفت: ای امیرمؤمنان! ما را از دوستان آگاه کن، آن حضرت پاسخ داد: «دوستان دو دسته‌اند: دسته‌ای مورد اعتماد و دسته‌ای خنده‌رو و ظاهر فریبند».

اما دسته‌ای که مورد وثوق‌اند، مانند دست و بال و خانواده و مال می‌باشند. باری، اگر به این دوست خود اعتماد داری مال و توان خود را در راه او صرف کن، با هر کس دوست است دوست و با هر کس دشمن است دشمن باش، راز او را مکتوم بدار، او را یاری و خوبی‌هایش را ظاهر کن و بدان ای پرسش‌کننده که این‌گونه دوستان از کبریت احمر کمیاب‌ترند. اما دوستان خنده‌رو: از آن‌ها به تولدت و خوشی می‌رسد، این را از آن‌ها قطع مکن و حدود و حقوق دوستی (۲۱)

بیش‌ازاین از وجدان آن‌ها چیزی نخواه و به مقداری که با تو گشاده‌رویی و شیرین‌زبانی می‌کنند با آن‌ها رفتار کن. (۱)
هرگاه به چنین دوست راستینی دست یافتی سعادت و نیکبختی تو تحقق یافته است زیرا این امر از مهم‌ترین اسباب و بزرگ‌ترین عوامل خوشبختی است. ابو‌عبدالله امام صادق علیه‌السلام به این موضوع تصریح کرده و فرموده است: «از نیکبختی آدمی است که محل کار و تجارتش در شهرش باشد و فرزندان داشته باشد که از آن‌ها کمک بگیرد و دارای دوستانی شایسته و خانه‌ای وسیع و گشاده و همسری زیبا و صالحه باشد که هر موقع به او بنگرد شاد شود». (۲)
ای برادر و خواهر مسلمان باید بدانی که دوستانت را حقوقی است که باید مراعات و

۱- مصادقه‌الاکوان، ۳۰/.

۲- فروع کافی، ۵/۲۵۸.

(۲۲) رفاقت و دوستی

دوستی را حدودی است که باید از آن تجاوز نکنی و گرنه رشته دوستی را در معرض بریدن و پیوند برادری را در آستانه گسستن قرار داده‌ای و این گناهی بزرگ است که عقل سلیم آن را اجازه نمی‌دهد و شرع مقدس آن را تأیید نمی‌کند تا آن‌جا که امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «چقدر زشت است برای آدمی که دوستش حق او را رعایت کند و وی حق دوستش را مراعات نکند» (۱) و نیز فرموده است: «کسی که دین خدا را بزرگ می‌شمارد حقوق برادران را بزرگ می‌داند». (۲) امام کاظم علیه‌السلام فرموده است: «حق دوست خود را به اطمینان رابطه‌ای که میان تو و اوست ضایع مکن چه آن که حقش را ضایع کرده‌ای دوست تو نیست و نباید دوست تو بر بریدن از تو قوی‌تر از تو بر پیوند با او باشد». (۱)

۱- وسائل الشیعه، ۱۲/۲۱۰.

۲- بحارالانوار، ۷۴/۸۷.

حدود و حقوق دوستی (۲۳)

اوامر متواتر و مؤکدی از پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل بیت علیهم‌السلام در دست است که انسان را به حسن معاشرت و پرهیز از کوتاهی در ادای حقوق آن و اظهار دوستی با مردم و نیکی و احسان به آن‌ها تشویق می‌کند.

پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «رفتار خود را با کسی که با تو معاشرت دارد نیکو کن تا مسلمان باشی». (۲)

نیز: «پروردگام مرا به مدارا با مردم امر کرد، همان‌گونه که به ادای واجبات مأمور فرموده است». (۱)

۱- تحف العقول، ۵۵/.

۲- امالی شیخ صدوق، ۱/۱۲۰.

(۲۴) رفاقت و دوستی

امیر مؤمنان علیه‌السلام فرموده است: «همان حقی را که تو بر دوست خود داری دوستت بر تو دارد». (۲)

و نیز: «با مردم همان‌گونه معاشرت کن که دوست داری با تو معاشرت کنند تا عادل باشی». (۳)

امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «کسی که مصاحبتش با هم‌نشینش و رفاقتش با همسفرش و معاشرتش با معاشرش و

همسایگی‌ش با همسایه‌اش و رفتارش با کسی که نسبت به او خوشرفتاری کرده و کردارش با کسی که با او نان و نمک خورده است نیکو نباشد از ما نیست». (۴)

۱- وسائل الشیعه، ۸/۵۴۰.

۲- روضه کافی، ۸/۲۳.

۳- بحارالانوار، ۷۸/۱۱۲.

حدود و حقوق دوستی (۲۵)

از امام رضا علیه‌السلام پرسیدند: عقل چیست؟ فرمود: «تحمل غم، مدارا با دشمنان و سازگاری با دوستان است». (۱)

اهل بیت علیهم‌السلام به این که مردم را تنها به حسن معاشرت و حفظ حقوق آن تشویق کنند بسنده نکرده‌اند بلکه این حقوق را بیان و حدود آن را روشن ساخته‌اند و ما ای خواننده عزیز برخی از این احادیث را در پیش روی شما می‌گذاریم آن‌ها را به خوبی ملاحظه و با دقت و امعان نظر یکایک آن‌ها را بررسی کن سپس بر آن شو که خود به اتفاق یاران و دوستان آن‌ها را به طور درست به مرحله عمل درآورید. تو به زودی چیزهایی شگفت‌انگیز خواهی دید و خواهی دانست که پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است:

۱- فروع کافی، ۴/۲۸۶.

۲- بحارالانوار، ۱/۱۱۶.

(۲۶) رفاقت و دوستی

«مسلمان بر عهده برادر دینی خود سی حق دارد که از آن‌ها پاک نمی‌شود مگر آن که آن‌ها را ادا کند یا عفو شود. این که: از لغزش او بگذرد، بر اشک او ترحم کند، زشتی‌های او را بپوشاند، از تقصیرش چشم پوشد، پوزش او را بپذیرد، بدگویی از او را رد کند، پیوسته او را اندرز دهد، دوستی او را حفظ کند، میثاق او را رعایت کند، در صورت بیماری عیادتش کند، بر جنازه‌اش حاضر شود، دعوتش را اجابت کند، هدیه‌اش را بپذیرد، بخشش او را تلافی کند، نعمتش را شکر گزارد، به‌خوبی یاریش کند، ناموسش را حفظ کند، حاجتش را انجام دهد، درخواستش را برآورد، عطسه‌اش را یَزْحَمُكَ اللهُ بگوید، گمشده‌اش را راهنمایی کند، سلامش را پاسخ گوید، گفتارش را با او نیکو کند، دوست او را دوست بدارد و با او دشمنی نکند، او را چه مظلوم باشد و چه ظالم یاری کند، یاری او در صورتی که ظالم باشد این است که او را از ستمگری بازدارد و یاری او در صورت مظلومیت آن است که در گرفتن حقش به او کمک کند، او را به دشمن تسلیم نکند، او را خوار نسازد آنچه را برای خود می‌خواهد برای او بخواهد، آنچه را برای خود

حدود و حقوق دوستی (۲۷)

ناخوش می‌دارد برای او ناخوش بدارد» سپس فرمود: «اگر یکی از شما از حقوق برادر دینی خود چیزی فروگذارد در روز قیامت از او مطالبه و به زیان درخواست او برآورده می‌شود». (۱)

و نیز فرموده است: «از برای مؤمن بر مؤمن هفت حق است که خداوند آن‌ها را واجب کرده است: در رویاروی او را بزرگ بدارد، محبتش را در دل داشته باشد، در مالش با او مواسات کند، غیبتش را بر خود حرام بداند، در بیماری از او عیادت کند، جنازه‌اش را تشییع کند و پس از مردن جز نیکی درباره‌اش نگوید». (۲)

- امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «دوستی حدودی دارد کسی که این حدود را رعایت نکند نباید او را کامل دانست:

۱- بحارالانوار، ۷۱/۲۳۱.

۲- خصال شیخ صدوق، ۲/۳۵۱.

(۲۸) رفاقت و دوستی

اول - آن که درون و برون او یکی باشد.

دوم - آراستگی تو را آراستگی خود و بدنامی تو را بدنامی خود بدانند.

سوم - داشتن مال و فرزند او را دگرگون نکند.

چهارم - چیزی را که توانایش بدان می‌رسد از تو دریغ نکند.

پنجم - در هنگام بدبختی تو را رها نکند». (۱)

- معلی روایت کرده است: به ابی عبدالله علیه‌السلام عرض کردم: حقّ مسلمان بر برادر مسلمانش چیست؟ فرمود: برای او هفت حقّ واجب است و به راستی هریک از آنها بر برادر مسلمانش واجب می‌باشد که اگر چیزی از آنها را ضایع گذارد از ولایت الهی و طاعت او بیرون رفته و خدا را بندگی نکرده است.

۱- مصادقه الاخوان، ۳۰/.

حدود و حقوق دوستی (۲۹)

عرض کردم: قربانت شوم: این حقوق چیست؟

فرمود: ای معلی من نسبت به تو مهربانم، بیم دارم آنها را ضایع کنی و نگه‌نداری و در حالی که می‌دانی عمل نکنی. گفتم: لا قوه الا بالله .

فرموده: ساده‌ترین حقّ او آن است که آنچه را برای خودت دوست می‌داری برای او دوست بداری و هر چه را برای خودت ناخوش است برای او ناخوش بدانی.

حقّ دوم: آن که از خشمش پرهیزی و خشنودیش را بخواهی و دستورش را اطاعت کنی .

حقّ سوم: با جان و مال و زبان و پایت او را یاری کنی.

حقّ چهارم: دیده‌بان و راهنما و به منزله آینه و جامه تنش باشی.

حقّ پنجم: در حالی که او گرسنه است تو سیر و در صورتی که او تشنه است تو

(۳۰) رفاقت و دوستی

سیر آب و چنانچه او لخت است تو دارای پوشاک نباشی.

حقّ ششم: این که اگر تو و برادر دینیت فاقد همسر هستی و تو دارای خدمتکاری و او خدمتگزاری ندارد خدمتگزاری را بفرستی تا جامه‌اش را بشوید و خوراکش را آماده کند و بسترش را بگسترند.

حقّ هفتم: سوگند او را راست بدانی. دعوتش را اجابت کنی و در بیماری او را عیادت کنی، بر جنازه‌اش حاضر شوی و چون آگاه شوی او را حاجتی است پیش از آن که ناچار شود آن را از تو بخواهد فوری نسبت به برآوردن آن مبادرت کنی.

اگر حقوق مذکور را به‌جا آوردی دوستی خود را با دوستی او و دوستی او را با دوستی خودت پیوند داده‌ای». (۱)

۱- اصول کافی، ۲/۱۶۹.

حدود و حقوق دوستی (۳۱)

- از آن حضرت پرسیدند: کمترین حقّ مؤمن بر برادر مؤمنش چیست؟ فرمود: «چیزی را که برادر مؤمنش از او بدان محتاج‌تر است برای خود برنگزیند». (۱)

- نیز فرموده است: «دوستان در میان خود به سه چیز نیاز دارند: اگر آنها را به کار نگیرند باید از هم جدا شوند و راه دشمنی در پیش گیرند و آنها عبارتند از: انصاف، ترحم و ترک حسد». (۲)

هرگاه انسان شرایط مذکور را انجام دهد و اندرزهای مزبور را به کار بندد بی‌تردید واژه صديق يا دوست با تمام معانی بلند و پرفضیلت آن بر او صادق است و به هدف مطلوب دست یافته است. زیرا غرض از انتخاب دوست در دوران زندگی

۱- مستدرک الوسائل، ۷/۲۱۲.

۲- بحارالانوار، ۸/۲۴۶.

(۳۲) رفاقت و دوستی

بهره‌گیری از چهره و رخسارش یا لذت بردن از گفتارش نیست بلکه دوستی پیوندی روحی است که از نظر عمل و تفکر و گرایش از دو کس انسان واحدی می‌سازد تا مراحل زندگی را با تبادل کمک و یاری مشترک بپیمایند و به هنگام بروز حوادث و شدايد يکي از ديگري کمک گیرد و در مشکلات امور با او مشورت کند.

اعتدال در دوستی و دشمنی

این امری مهم است که اهل بیت علیهم‌السلام ما را بدان متوجه و آگاه کرده‌اند و سزاوار هر انسانی است که آن را در دوران زندگی اجتماعی خود نصب‌العین خویش قرار دهد و در معاشرت با مردم آن را چراغ راه خود سازد. این امر همان میانه‌روی در دوستی و دشمنی و خودداری از زیاده‌روی در آن‌هاست.

آری هرگاه کسی را دوست می‌داری در دوستی وی زیاده‌روی مکن و همه آن چیزهایی را که در دل داری و در اندیشه‌ات می‌گذرد برای او مکشوف مساز، چه ممکن است که در آینده این دوست با تو دشمن گردد. همچنین هرگاه با کسی دشمنی اعتدال در دوستی و دشمنی (۳۳)

داشتی در آن زیاده‌روی مکن و در عداوت با او تلاش و کوشش بسیار به کار مبر چه ممکن است در آینده همو دوست تو گردد.

جامعه ما بزرگ‌ترین گواه بر این مطلب است چه بسیار دوستانی که دشمن شدند و چه بسا دشمنانی که دوست گردیدند.

سرور اوصیاء امام علی بن ابی‌طالب علیه‌السلام به این امر دقیق تصریح کرده و فرموده است: «دوست خود را به آهستگی دوست بدار شاید روزی دشمن تو شود و دشمنت را به آرامی دشمن بدار شاید روزی دوست تو شود». (۱)

نیز فرموده است: «همه محبت خود را برای دوستت به کار گیر لیکن همه اطمینان خویش را به او نداشته باش و همه مواسات و همیاری را برای او به کار بر اما همه اسرار را به او وامگذار. با این روش شرط حکمت و حق واجب دوست خود را ادا کرده‌ای». (۱)

۱- بحارالانوار، ۷۱/۱۷۷.

(۳۴) رفاقت و دوستی

امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «دوستت را از راز خود آگاه مکن جز آن‌گاه که اگر دشمنت بر آن آگاه شود برایت زبانی نداشته باشد چه دوست ممکن است روزی دشمن شود». (۲)

نیز فرموده است: «به دوست خود به طور کامل اعتماد مکن، چه گفتار شتابزده هرگز بخشوده نمی‌شود». (۳)

۱- الحکم؛ ۱/۳۳؛ بحار، ۷۱/۱۶۵.

۲- بحارالانوار، ۷۴/۱۶۸.

۳- مصادقة الاخوان، ۸۲/؛ تحف العقول/ ۲۶۵؛ بحار، ۷۲/۱۷۳.

اعتدال در دوستی و دشمنی (۳۵)

دوستی‌های پایدار

«الْأَخِلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ» در آن روز، همه دوستان [از هم دوری گزیده و] دشمن یکدیگر می‌گردند، مگر پرواپیشگان [که دوستی‌شان براساس حق و عدالت بود]». (۱)

آن کسانی که در زندگی دوستی و روابط دوستانه و رفاقت آنان براساس منافع ناپایدار و امور زودگذر مادی و دنیوی بوده است، در روز قیامت به یکباره همه پیوندها و روابط را می‌گسلند و دشمنان یکدیگر خواهند شد! چرا که آنان مردمی بودند که در زندگی براساس کفر و بیداد و نافرمانی خدا و پیکار با پیامبر و آرمان‌های والا و هدف‌های بلند و انسانی او با هم طرح دوستی ریختند و از آنجایی که برای این کارهای زشت و ظالمانه کیفر سهمگین و عذاب دردناکی آماده شده است، هر کدام دیگری را عامل انحراف و گناه و نگونساری خویش می‌نگرد و دشمن او می‌شود.

«إِلَّا الْمُتَّقِينَ»

۱- ۶۷ / زخرف .

(۳۶) رفاقت و دوستی

آری، دوستی و پیوند همه مردم در روز رستاخیز به دشمنی تبدیل می‌گردد، مگر دوستی و پیوند مردم پرواپیشه و آزادمنش؛ دوستی آن کسانی که در پرتو توحیدگرایی و یکتاپرستی و حقیقت و فضیلت با هم دست دوستی دادند؛ تنها این دوستی است که پایدار و ماندگار خواهد ماند و در سرای آخرت استوارتر و عمیق‌تر و پرشورتر خواهد گردید.

اهمیت اخوت اسلامی و حقوق سی‌گانه مؤمن نسبت به برادران ایمانی

همان اندازه که برای ایجاد صلح در میان دو برادر نسبی تلاش و کوشش می‌کنید، باید در میان مؤمنان متخاصم نیز برای برقراری صلح به طور جدی و قاطع وارد عمل شوید .

چه تعبیر جالب و گیرایی؟ که همه مؤمنان برادر یکدیگرند و نزاع و درگیری میان

اهمیت اخوت اسلامی و حقوق سی‌گانه مؤمن (۳۷)

آنها را درگیری میان برادران نامیده، که باید به زودی جای خود را به صلح و صفا بدهد .

و از آنجا که در بسیاری از اوقات «روابط» در این گونه مسائل جانشین «ضوابط» می‌شود، بار دیگر هشدار داده و در پایان آیه می‌افزاید: «تَقْوَى الْهِىَ پِيشَه كِنِيد تَا مِشْمُول رِحْمَتِ اَوْ شَوِيد» (وَ اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ).

و به این ترتیب یکی از مهم‌ترین مسؤولیت‌های اجتماعی مسلمانان در برابر یکدیگر و در اجرای عدالت اجتماعی با تمام ابعادش روشن می‌شود .

جمله «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ» که در آیات فوق آمده است یکی از شعارهای اساسی و ریشه‌دار اسلامی است، شعاری بسیار گیرا، عمیق، مؤثر و پرمعنی .

دیگران وقتی می‌خواهند اظهار علاقه زیادی به هم‌مسلمان خود کنند از آنان به عنوان «رفیق» یاد می‌کنند، ولی اسلام سطح پیوند علاقت دوستی مسلمین را به قدری بالا برده که به صورت نزدیک‌ترین پیوند دو انسان با یکدیگر آن هم پیوندی بر اساس مساوات و برابری، مطرح می‌کند و آن علاقه دو «برادر» نسبت به یکدیگر است .

(۳۸) رفاقت و دوستی

روی این اصل مهم اسلامی مسلمانان از هر نژاد و هر قبیله و دارای هر زبان و هر سن و سال، با یکدیگر احساس عمیق برادری می‌کنند، هر چند یکی در شرق جهان زندگی کند و دیگری در غرب.

در مراسم «حج» که مسلمین از همه نقاط جهان در آن کانون توحید جمع می‌شوند، این علاقه و پیوند و همبستگی نزدیک، کاملاً محسوس است و صحنه‌ای است از تحقق عینی این قانون مهم اسلامی.

به تعبیر دیگر اسلام تمام مسلمان‌ها را به حکم یک خانواده می‌داند و همه را خواهر و برادر یکدیگر خطاب کرده، نه تنها در لفظ و در شعار که در عمل و تعهدهای متقابل نیز همه خواهر و برادرند.

اهمیت اخوت اسلامی و حقوق سی‌گانه مؤمن (۳۹)

در روایات اسلامی نیز روی این مسأله تأکید فراوان شده و مخصوصاً جنبه‌های عملی آن ارائه گردیده است که به عنوان نمونه چند حدیث پرمحتوای زیر را از نظر می‌گذرانیم:

- در حدیثی از پیغمبر گرامی اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله آمده است: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لَا يَظْلِمُهُ، وَلَا يَخْذُلُهُ، وَلَا يُسَلِّمُهُ: مسلمان برادر مسلمان است، هرگز به او ستم نمی‌کند، دست از یاریش بر نمی‌دارد و او را در برابر حوادث تنها نمی‌گذارد». (۱)

- در حدیث دیگری از همان حضرت صلی‌الله‌علیه‌وآله نقل شده: «مَثَلُ الْأَخَوَيْنِ مَثَلُ الْيَدَيْنِ يَغْسِلُ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى: دو برادر دینی همانند دو دستند که هر کدام دیگری را

۱ و ۲- «المحجّة البيضاء»، جلد ۳، صفحه ۳۳۲ و ۳۱۹.

(۴۰) رفاقت و دوستی

می‌شوید،» یعنی با یکدیگر کمال همکاری را دارند و عیوب هم را پاک می‌کنند. (۱)

- امام صادق می‌فرماید: «الْمُؤْمِنُ أَخُو الْمُؤْمِنِ، كَالْجَسَدِ الْوَاحِدِ، إِذَا اشْتَكَى شَيْئًا مِنْهُ وَجَدَ أَلَمَ ذَلِكَ فِي سَائِرِ جَسَدِهِ وَأَرْوَاحُهَا مِنْ رُوحٍ وَاحِدَةٍ: مؤمن برادر مؤمن است و همگی به منزله اعضاء یک پیکرند، که اگر عضوی به‌درد آید، دیگر عضوها را همانند قرار و ارواح همگی آن‌ها از روح واحدی گرفته شده است». (۲)

- در پایان این بحث به روایتی اشاره می‌کنیم که از پیغمبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله درباره

۱- «اصول کافی»، جلد ۲، صفحه ۱۳۳.

اهمیت اخوت اسلامی و حقوق سی‌گانه مؤمن (۴۱)

حقوق سی‌گانه مؤمن بر برادر مؤمنش نقل شده که از جامع‌ترین روایات در این زمینه است:

پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود: «مسلمان بر برادر مسلمانش سی‌حق دارد که براثت ذمه از آن حاصل نمی‌کند، مگر به ادای این حقوق یا عفو کردن برادر مسلمان او:

- ۱- لغزش‌های او را ببخشد. ۲- در ناراحتی‌ها نسبت به او مهربان باشد.
- ۳- اسرار او را پنهان دارد. ۴- اشتباهات او را جبران کند.
- ۵- عذر او را بپذیرد. ۶- در برابر بدگویان، از او دفاع کند.
- ۷- همواره خیرخواه او باشد. ۸- دوستی او را پاسداری کند.
- ۹- پیمان او را رعایت کند. ۱۰- در حال مرض از او عیادت کند.
- ۱۱- در حال مرگ، به تشییع او حاضر شود.
- ۱۲- دعوت او را اجابت کند. ۱۳- هدیه او را بپذیرد.
- ۱۴- عطای او را جزا دهد. ۱۵- نعمت او را شکر گوید.

- ۱۶- در یاری او بکوشد . ۱۷- ناموس او را حفظ کند .
 ۱۸- حاجت او را برآورد . ۱۹- برای خواسته‌اش شفاعت کند .
 ۲۰- عطسه‌اش را تحیت گوید . ۲۱- گمشده‌اش را راهنمایی کند .

(۴۲) رفاقت و دوستی

- ۲۲- سلامش را جواب دهد . ۲۳- گفته او را نیکو شمرد .
 ۲۴- انعام او را خوب قرار دهد . ۲۵- سوگندهایش را تصدیق کند .
 ۲۶- دوستش را دوست دارد و با او دشمنی نکند .

۲۷- در یاری او بکوشد ، خواه ظالم باشد یا مظلوم : اما یاری او در حالی که ظالم باشد ، به این است که او را از ظلمش بازدارد و در حالی که مظلوم است ، به این است که او را در گرفتن حقش کمک کند .
 ۲۸- او را در برابر حوادث ، تنها نگذارد .

۲۹- آنچه را از نیکی‌ها برای خود دوست دارد برای او دوست بدارد .

۳۰- آنچه از بدی‌ها برای خود نمی‌خواهد برای او نخواهد . (۱).

۱- « بحار الانوار » ، جلد ۷۴ ، صفحه ۲۳۶ .

اهمیت اخوت اسلامی و حقوق سی گانه مؤمن (۴۳)

دیدگاه پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام درباره «دوستی»

به راستی سخنان پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و ائمه طاهرین علیهم السلام دانشگاه علمی بزرگی است که درس‌های ارزشمندی را در هر فن به اختیار اجتماع می‌گذارد. سخنان آن‌ها مشتمل بر مقاصد بلند و معانی ژرف و دارای افقی گسترده است، آنان به علل مشکلات اجتماعی آگاه بوده‌اند و آن‌ها را توجیه کرده و بهترین راه‌های حل آن‌ها را برای مردم بیان کرده‌اند تا آن‌جا که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرموده است: «خوبتران شما خوشخوتران شمایند، همان‌هایی که با دیگران و دیگران با آن‌ها انس می‌گیرند» (۱).

نیز فرموده است: «هیچ بنده‌ای برادری در راه خدا به دست نمی‌آورد جز این که

۱- مستدرک، ۸/۴۵۱؛ بحار الانوار، ۷۴/۱۴۹ .

(۴۴) رفاقت و دوستی

خداوند درجه‌ای در بهشت برای او بر پا می‌کند» (۱).

نیز فرموده است: «مؤمن رفیق و همراه است و با او انس می‌گیرند و در کسی که انس نمی‌گیرد و با او انس نمی‌گیرند سودی نیست» (۲).

نیز فرموده است: «دوستی مؤمن نسبت به مؤمن به خاطر خداوند بزرگ‌ترین بخش ایمان است، بدانید کسی که به خاطر خداوند دوست بدارد، دشمن بدارد، ببخشد و یا بازدارد او از برگزیدگان خداوند است» (۳).

۱- مستدرک الوسائل، ۸/۳۲۳؛ احیاء علوم الدین، ۲/۱۱۰ .

۲- مستدرک، ۸/۴۵۰؛ جامع السعادات، ۲/۲۵۵ و ۳/۱۹۶ .

دیدگاه پیامبر صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام درباره دوستی (۴۵)

پیشوای مسلمانان علی بن ابی طالب علیه السلام فرموده است: «مردم برادران یکدیگرند و کسی که برادریش در غیر رضای خدا

باشد برادری او دشمنی است و این مضمون قول خداوند است که «الْأَخْلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ». (۱)

نیز فرموده است: «با مردم معاشرت کنید تا اگر بر این حال بمیرید بر شما بگریند و اگر زنده بودید مشتاق شما باشند». (۲)

نیز فرموده است: «خوشا به حال کسی که برای فرمانبرداری خدا با مردم انس می‌گیرد و آن‌ها نیز با او انس می‌گیرند». (۳)

نیز فرموده است: «بر شما باد به برادران و دوستان چه آن‌ها در دنیا و آخرت سرمایه‌اند». (۱)

۱- بحارالانوار، ۶۹/۲۴۰؛ بحارالانوار، ۷۴/۱۵۲.

۲- ۶۷ / زخرف: دوستان در آن روز دشمن یکدیگرند جز پرهیزگاران .

۳- بحارالانوار، ۷۴/۱۶۷.

۴- بحارالانوار، ۷۸/۵۶.

(۴۶) رفاقت و دوستی

نیز فرموده است: «دیدار برادران غنیمت بزرگی است هرچند اندک باشد». (۲)

نیز فرموده است: «ناتوان‌ترین مردم کسی است که از به دست آوردن دوست ناتوان باشد و ناتوان‌تر از او کسی است که یکی از

دوستانی را که یافته است رها سازد». (۳)

۱- بحارالانوار، ۷۵/۲۵۱.

۲- اصول کافی، ۲/۱۷۹.

۳- الحکم، ۱/۱۳۷؛ نهج البلاغه صبحی صالح / ۴۷۰.

دیدگاه پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل‌بیت علیهم‌السلام درباره دوستی (۴۷)

همچنین فرموده است: «دیدار دوستان سبب دوام شادی است». (۱)

امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «کسی که دوستی و دشمنی او به خاطر خدا باشد و به خاطر او بیخشد و بازدارد او از

جمله کسانی است که ایمانش کامل است». (۲)

نیز فرموده است: «هیچ یک از شما به حقیقت ایمان نمی‌رسد مگر آن‌گاه که دورترین افراد خلق را نسبت به خود به خاطر خدا

دوست داشته و نزدیک‌ترین کسانی را به خاطر او دشمن بدارد». (۳)

نیز فرموده است: «از مزایای آدمی در نزد خداوند محبت اوست نسبت به برادرانش». (۱)

۱- الحکم، ۱/۴۷۰.

۲- بحارالانوار، ۶۹/۲۳۸.

۳- بحارالانوار، ۷۸/۲۵۲.

(۴۸) رفاقت و دوستی

نیز فرموده است: «در دنیا دوستان زیاد به دست آورید چه آن‌ها در دنیا و آخرت سود می‌رسانند اما در دنیا نیازهایی را رفع می‌کنند

و در آخرت دوزخیان می‌گویند: فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ . وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ». (۲) (۳)

نیز فرموده است: «در صدد افزایش دوستان باشید چه هر مؤمنی را دعای مستجابی است». (۴)

همچنین فرموده است: «دوست زیاد برای خود فراهم کنید چه برای هر مؤمنی امکان شفاعتی است». (۵)

۱- بحارالانوار، ۷۴/۳۹۷.

۲- ۱۰۱ و ۱۰۲ / شعراء: (افسوس که امروز) شفاعت کنندگانی برای مانیست‌ونه دوست گرم و پرمحبتی .

۳- مصادقه الاخوان / ۴۶.

۴- مصادقه الاخوان / ۴۶ .

دیدگاه پیامبر صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام درباره دوستی (۴۹)

همچنین فرموده است: «آرامش در سه چیز است: همسر سازگار، فرزند نیکوکار و دوست باصفا». (۱)

مردی در حضور امام باقر علیه السلام گفت: خداوندا! ما را از همه آفریدگانت بی نیاز کن. امام علیه السلام فرمود: این طور مگو

لیکن بگو: «خداوندا! ما را از اشرار آفریدگانت بی نیاز فرما، چه مؤمن از دوست خود بی نیاز نیست». (۲)

امام رضا علیه السلام فرموده است: «کسی که در راه خدا دوستی به دست آورد غرفه‌ای در بهشت کسب کرده است»

(۳).

۱- مصادقه الاخوان / ۴۶ .

۲- بحار الانوار، ۷۵/۲۳۱ .

۳- تحف العقول / ۲۱۳ .

۴- ثواب الاعمال و عقاب الاعمال / ۱۸۲ ؛ مسند الامام الرضا علیه السلام ، ۱/۲۹۹ .

(۵۰) رفاقت و دوستی

چه کسی را باید به دوستی برگزید ؟

دوست جایگاه اسرار و خاستگاه آرزوهاست از این رو لازم است خوشرفتار، خوش نیت، پاکنهاد و از صفات خوب برخوردار باشد تا دوست وی به وسیله او هدایت شود و به او تأسی کند، چه تأثیر دوست بسیار زیاد است و گرافه نیست اگر بگویم: دوست خوب بزرگ‌ترین مؤثر در زندگی انسان و تشکیل دهنده اوست و ای بسا شخص شایسته‌ای که در نفوس یاران و دوستان خود نفوذ و تأثیر کرده و آن‌ها نیز در زمره افراد صالح و شایسته درآمده‌اند. همچنین بسا فرد ناشایست که بر اثر نفوذ در همنشینان و دوستان خویش، آن‌ها را نیز ناصالح و ناشایست نموده است. این موضوع امری ثابت و غیر قابل تردید است و واقعیت و وجدان و مشاهده آن را تأیید و رخدادهای بسیار در هر زمان و مکان آن را اثبات و اندیشمندان گذشته و حال بر آن تصریح کرده‌اند .

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۵۱)

درباره این امر به سبب اهمیت و تأثیر فوق‌العاده‌ای که در زندگی انسان از نظر سعادت و شقاوت او دارد. نصوص بسیاری از پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام به ما رسیده است که مردم را ترغیب می‌کند شایستگان و مخلصان را به دوستی برگزینند و از همنشینی و رفاقت با بزهکاران و فسادگران پرهیزند .

پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله و ائمه علیهم السلام در این باره به ترغیب و تحذیر اکتفاء فرموده بلکه صفاتی را که برای دوست شایسته لازم است بیان و روشن کرده‌اند که چه کسی سزاوار رفاقت و دوستی است. همچنین صفات همنشین بد و کسی را که لازم است انسان از او دوری و کناره‌گیری کند توضیح داده‌اند. احادیثی که در این باره وارد شده بسیار زیاد است که نمی‌توان آن‌ها را شماره کرد و یا در این مختصر مورد بررسی قرارداد، لیکن ما به اندازه‌ای از آن احادیث نقل می‌کنیم که بتوانیم تصویری از دوست شایسته را ارائه بدهیم تا او را جستجو کرده و به دوستی برگزینیم و دوست بد و ناشایست را نشان بدهیم تا از او دوری جسته و پرهیز کنیم:

پیامبر بزرگوار صلی الله علیه و آله فرموده است: «از دانشمندان پرسید و با حکیمان گفتگو کنید و با فقیران همنشین شوید». (۱)

(۵۲) رفاقت و دوستی

این دستور برای آن است که پرسش از دانشمندان سبب تهذیب نفس و پاکیزگی عقل و گفتگو با حکیمان و خردمندان موجب

روشنی فکر و همنشینی با فقرا، باعث سرکوبی نفس است.

امیرمؤمنان علیه‌السلام فرموده است: «بدانید همنشینی با دانشمند و پیروی از او آینه‌ی است که باید بدان پایبند بود، فرمانبرداری از او وسیله کسب حسنات و محو سیئات و اندوخته‌ای برای مؤمنان و بلندی منزلت آنان در حال زندگی و مرگ آنها و سبب آن است که مؤمن به هنگام مرگ به نیکی یاد شود». (۱)

۱- تحف العقول ۲۸/ .

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۵۳)

نیز فرموده است: «جز با خردمند پرهیزگار معاشرت مکن و جز با دانشمندان پاکدل همنشین مباش و راز خود را تنها به مؤمن وفادار بسپار» .

امام زین‌العابدین علیه‌السلام فرموده است: «محفل صالحان و شایستگان سبب هدایت و صلاح؛ و آداب و رفتار دانشمندان موجب افزایش خرد است». (۲)

امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «هر کس در کار سفیهان و نابخردان مداخله کند حقیر و کوچک می‌شود و کسی که با دانشمندان معاشرت کند بزرگ و محترم می‌گردد». (۳)

از این رو لقمان فرزندش را تشویق می‌کند که با دانشمندان همنشینی و معاشرت کند تا از این راه دانشی سودبخش و تربیتی برجسته و شرافتی بزرگ به دست آورد. او به فرزندش پند می‌دهد که «ای پسرک من با دانشمندان همنشین باش و در برابر آنها زانو بزن چه دل‌ها با شنیدن حکمت زنده می‌شود چنان که زمین مرده با باران‌های تند زندگی را از سر می‌گیرد» .

۱- بحارالانوار، ۱/۱۷۵ .

۲- تحف العقول، ۲۰۵/ .

۳- بحارالانوار، ۷۵/۲۰۲ .

(۵۴) رفاقت و دوستی

نیز لقمان به او گفته است: «کسی که در جاهای بد وارد شود متهم می‌گردد و کسی که با رفیق بد معاشرت کند سالم نمی‌ماند و آن که با دانشمندان همنشینی کند سود می‌برد». هر گاه نتوانی با دانشمندان و حکیمان همنشین باشی بر توست با دیگر مردم که صالح و پرهیزگار باشند معاشرت کنی چه آنها برای تو در سختی‌ها پناهگاه و در آسودگی و رفاه زیب و زیورند چنان که پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «بر شما باد به دوستان راستین چه آنها برای شما به هنگام رفاه زیور و در وقت بلا پناه و مانع‌اند». (۱)

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۵۵)

نیز پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله در وصیت خود به ابن‌مسعود فرموده است: «باید همنشینان نیکان و دوستان پرهیزگاران پارسا باشند چه خداوند متعال در کتابش فرموده است: "أَلَا خَلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ" (۲) و در وصیت خود به اباذر فرموده است «ای اباذر جز با مؤمن دوستی مکن». (۳)

نیز فرموده است: «خوشبخت‌ترین مردم کسی است که با مردم بلندنظر و بزرگوار معاشرت کند». (۱)

۱- بحارالانوار، ۷۱/۱۸۶ .

۲- بحارالانوار، ۷۴/۱۰۰؛ الزخرف ۶۷/ .

۳- بحارالانوار، ۷۴/۸۴ .

(۵۶) رفاقت و دوستی

نیز: «هرگاه مردی را دیدید که در دنیا زهد به او داده شده به او تقرب جوئید چه او القای حکمت می‌کند». (۲)
 نیز «تنها با کسی همنشینی کنید که شما را از پنج چیز به پنج چیز فرامی‌خواند: از شک به یقین، از خود برترینی به فروتنی، از دشمنی به دوستی، از ریاکاری به اخلاص و از محبت دنیا به زهد». (۳)

نیز: «هر کس با مردم داد و ستد کند و به آن‌ها ستم نرزد و با آن‌ها سخن گوید و دروغ نگوید و به آن‌ها وعده دهد و تخلف نکند او از کسانی است که جوانمردیش کامل و عدالتش آشکار و برادریش واجب است». (۴)

از آن حضرت پرسش شد کدام همنشین افضل است؟ فرمود: «کسی که هرگاه (نیازت را) اظهار کنی یاریت کند و اگر فراموش کرده باشی به یادت آورد». (۱)

۱- بحارالانوار، ۷۱/۱۸۵.

۲- بحارالانوار، ۷۰/۳۱۱.

۳- بحارالانوار، ۷۱/۱۸۸.

۴- اصول کافی، ۲/۲۳۹.

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۵۷)

امیر مؤمنان علیه‌السلام فرموده است: «معاشرت با خردمندان موجب اصلاح اخلاق است». (۲)

نیز: «با اهل فضیلت معاشرت کن تا برتری یابی». (۳)

نیز: «همنشینی با خردمندان شرافت را می‌افزاید». (۴)

نیز: «دوستی با نیکان موجب شرف و رفاقت با بدان باعث تلف و نابودی است». (۵)

۱- تحف العقول ۲۵/؛ بحارالانوار، ۷۷/۱۴۰.

۲- بحارالانوار، ۱/۱۶۰.

۳- الحکم، ۲/۷.

۴- الحکم، ۲/۷.

۵- الحکم، ۲/۳۲۲.

(۵۸) رفاقت و دوستی

نیز: «با نیکان رفاقت کن تا از بدان ایمن باشی». (۱)

نیز: «بهترین یاران کسی است که تو را به راه خیر و نیکی راهنمایی کند». (۲)

نیز: «همنشین نیکوکاران باش تا از آنان باشی و از بدکاران دوری کن تا از آن‌ها جدا باشی». (۳)

امام حسن علیه‌السلام در وصیت خود به جناده بن امیه فرموده است: «هرگاه نیازمندی تو را به رفاقت با کسانی مایل سازد با کسی مصاحبت کن که هرگاه با او رفاقت کنی زیورت، و اگر او را خدمت کنی نگهدارت، و اگر از او کمک بخواهی کمک کارت باشد و

۱- الحکم، ۱/۵۴۷.

۲- الحکم، ۱/۴۵۳.

۳- الحکم، ۱/۸۳.

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۵۹)

هرگاه سخن گویی تصدیقت کند، و اگر یورش بری پشتیبانت باشد و اگر بخواهی بخشش کنی تو را کمک کند، و اگر رخنه‌ای

در کارت پدید آید آن را مسدود سازد، و اگر کار نیکی از تو ببیند آن را بر زبان آورد، و اگر از او چیزی بخواهی به تو بیخشد، اگر خاموشی گزینی او آغاز سخن کند، اگر حادثه ناگواری برایت روی دهد با تو همدردی و مواسات کند، همان کسی که بدی و ستم و آزاری از او به تو نمی‌رسد، و بر اثر او راه‌ها بر تو مشتبه نمی‌گردد، و در برابر حقایق امور تو را خوار نمی‌سازد، و اگر در حال تقسیم چیزی نزاعی میان شما اتفاق افتد تو را بر خودش ترجیح دهد». (۱)

امام زین العابدین علیه السلام فرموده است: «همنشینی با نیکان انسان را به نیکی فرامی‌خواند». (۲)

امام باقر علیه السلام فرموده است: «اگر بخواهی بدانی که آیا در تو خیری است به دلت بنگر

۱- بحار الانوار، ۳۲/۵۳۹.

۲- تحف العقول / ۲۰۵.

(۶۰) رفاقت و دوستی

چنانچه مطیعان خدا را دوست و اهل معصیت را دشمن می‌داری به یقین در تو خیری است. خداوند تو را دوست می‌دارد. و اگر اهل طاعت را دشمن و معصیت کاران را دوست داری بی‌شک در تو خیری نیست و خداوند تو را دشمن می‌دارد چه انسان با کسی محشور می‌شود که او را دوست می‌دارد». (۱)

نیز فرموده است: «با حکمت‌ترین مردم کسی است که از نادانان بگریزد و سعادت‌مندترین مردم آن که با افراد کریم و بزرگوار همنشین شود و خردمندترین مردم کسی است که در مدارا با مردم استوارتر باشد». (۲)

امام صادق علیه السلام فرموده است: «همنشینی با دینداران موجب شرف دنیا و آخرت است». (۱)

۱- مصادقه الاخوان، ج ۵۰/ ۵۰، ۱/۵۰.

۲- امالی الصدوق / ۲۷.

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۶۱)

نیز: «بر تو باد به داشتن دوستان راستین چه آنان به هنگام آسودگی و رفاه ذخیره‌اند و در وقت سختی و بلا سنگر و سپرند. و در گفتار خود با کسانی مشورت کن که از خدا بترسند، و دوستانت را به اندازه تقوای آن‌ها دوست بدار». (۲)

نیز: «با کسی دوستی کن که زینت تو باشد، و با کسی که تو زینت او باشی دوستی مکن». (۳)

۱- اصول کافی، ۱/۳۹.

۲- تحف العقول / ۲۷۴؛ بحار الانوار، ۷۱/۱۸۷.

۳- بحار الانوار، ۷۶/۲۶۷.

(۶۲) رفاقت و دوستی

از آنچه گذشت دانسته شد دوست صالح و شایسته‌ای که انسان را در همه ادوار و احوال سود می‌رساند چه کسی است اینک ای برادر مسلمان با ما همگام باش تا به آن همنشین بدی که واجب است همچون گریز از شیر و فرار از دشمن و پرهیز از بیمار از او بگریزی تو را آگاه کنم زیرا او از همه سو به تو زیان می‌رساند.

از جمله آن که :

۱- در شهرت و آوازه مؤثر واقع می‌شود و شک و تردید را در باره‌ات برمی‌انگیزد زیرا توبه‌او و شناخته‌وبه‌او نسبت داده می‌شود

چنان که امیرمؤمنان علی ابن ابی طالب علیه السلام فرموده است: «زینهار از همنشین بد چه تو به او شناخته می‌شوی». (۱)

نیز فرموده است: «با کسی که عیب‌های مردم را بازگو می‌کند همنشین مباش تا از شک کنندگان به شمار آیی و با فاجر و

بدکار رفاقت مکن تا متهم دیده شوی». (۲)

۱- بحارالانوار، ۷۱/۱۹۹ مضمون .

۲- بحارالانوار، ۷۵/۱۰ .

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۶۳)

امام حسین علیه‌السلام فرموده است: «همنشینی با فرومایگان شر و مجالست با فاسقان و بدکاران موجب برانگیختن شک است». (۱).
 امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «با بدعتگذاران مصاحبت نکنید تا در نظر مردم یکی از آن‌ها به شمار نیایید»، (۲) پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «انسان بر آیین دوست و همنشین خویش است». (۳).

۲- ممکن است خداوند بر دوست تو خشم خود را نازل کند و به سبب همنشینی و نزدیکی تو با او عذاب خداوند تو را نیز فراگیرد چنان که امام موسی بن جعفر علیه‌السلام به

۱- بحارالانوار، ۷۱/۱۹۴ .

۲- اصول کافی، ۲/۳۷۵ .

۳- نهج الفصاحه، ۶۲۴/ .

(۶۴) رفاقت و دوستی

مردی فرمود: «چرا تو را در نزد عبدالرحمان بن یعقوب می بینم؟»، عرض کرد او خالوی من است، فرمود: «او درباره خدا گفتاری بس نادرست دارد، خداوند را که هرگز به وصف در نمی آید توصیف می کند، یا با او بنشین و ما را و یا با ما بنشین و او را ترک کن». عرض کرد: او هرچه می خواهد می گوید آیا هرگاه آنچه را او می گوید نگویم و بدان معتقد نباشیم از بابت او گناهی بر من است، امام علیه‌السلام فرمود: «آیا نمی ترسی بلایی نازل شود و همه شما را فراگیرد». (۱).

۳- او افکار و اخلاق شما را دگرگون می کند و بر دین و اعتقادات شما تأثیر می گذارد، بسا مردی که قربانی اقریان و همنشینان خود شده و در نتیجه با روش آن‌ها سازگار و با اندیشه‌های آن‌ها دمساز گردیده و اخلاق و رفتار آن‌ها را در پیش گرفته است، از این رو پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «انسان بر آیین دوست خویش است

۱- بحارالانوار، ۷۱/۱۹۵ .

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۶۵)

پس هریک از شما باید بنگرد با چه کسی دوستی می کند». (۱).

امیر مؤمنان علیه‌السلام فرموده است: «همانا همنشین بد همنشین خود را دگرگون می کند». (۲).

همچنین فرموده است: «گمراه شد آن که به اشارت اعتماد کرد». (۳).

نیز: «با احق همنشین مشو چه او کردارش را برای تو می آراید و دوست دارد مانند او باشی». (۴).

نیز: «با دنیا دوستان همنشینی مکن، چه اگر نادار باشی تو را اندک شمارند و اگر دارا باشی به تو حسد ورزنند». (۱).

۱- بحارالانوار، ۷۱/۱۹۲ .

۲- بحارالانوار، ۴۲/۲۰۳ .

۳- الحکم، ۱/۵۷۰ .

۴- همان مأخذ، ۱۷۷/ .

(۶۶) رفاقت و دوستی

نیز: «تباهی اخلاق، آمیزش با سفیهان و نابخردان است». (۲).

نیز: «دوست آدم نادان، در معرض هلاکت است». (۳)

نیز: «با بی‌خرد همنشینی مکن». (۴)

نیز: «تا می‌توانی از فرومایه احمق بگریز». (۵)

نیز: «دشمن دانا بهتر از همنشین احمق است». (۶)

۱- همان مأخذ ۱۷۸.

۲- بحارالانوار، ۷۵/۸۲.

۳- الحکم، ۱/۵۵۷؛ الغرر ۲۰۳.

۴- الحکم، ۲/۱۷۸؛ الغرر ۳۳۲.

۵- بحارالانوار، ۷۱/۱۸۷.

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۶۷)

نیز: «همنشینی با هوسبازان قرآن را از یاد می‌برد و شیطان را حاضر می‌گرداند». (۱)

نیز: «حق را بگو و به پرهیزگاران تقرب جو، و از فاسقان دوری و از منافقان پرهیز کن و با خیانت کاران همنشینی مکن». (۲)

نیز: «مسلمان باید از دوستی با دروغگو دوری جوید چه او دروغ می‌گوید تا آن جا که هرگاه راست بگوید از او باور نمی‌شود»

(۳).

از آن حضرت پرسش شد: کدام رفیق بدتر است؟ فرمود: «کسی که نافرمانی خداوند را در نظر تو بیاراید». (۴)

۱- الحکم، ۲/۲۳.

۲- الحکم، ۲/۳۲۲؛ تحف العقول ۱۵۱/؛ بحارالانوار، ۷۷/۲۹۱.

۳- بحارالانوار، ۷۷/۲۷۱ و ۷۸/۶۴.

۴- مصادقه‌الاکوان، ۱/۷۸.

۵- ۵۹۲۰۰۰۰ بحارالانوار، ۷۵/۱۹۰.

(۶۸) رفاقت و دوستی

به کمیل بن زیاد نخعی فرمود: «ای کمیل! در همه احوال حق را بگو، پرهیزگاران را یاور باش و از فاسقان دوری گزین. ای کمیل!

از منافقان اجتناب کن و با خیانت کاران همنشین مباش. ای کمیل! باکی نیست که بدانی دوست تو در باطن کیست. ای کمیل!

برادر تو کیست؟ برادرت کسی است که در هنگام سختی تو را تنها نگذارد و اگر لغزشی کنی دست از حمایت تو

بازندارد و چون از او پرسش کنی تو را فریب ندهد». (۱)

علی علیه‌السلام بر فراز منبر کوفه ضمن خطبه خود فرمود: «ای گروه مسلمانان! مسلمان باید با مسلمان دوستی کند و با فاجر و

احمق و دروغگو رفاقت نکند، چه فاجر و بدکار کردار بد خود را برای تو می‌آراید و آمد و شد او نزد تو برایت

ننگ و رسوایی است.

۱- تحف العقول ۱۱۶.

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۶۹)

اما احمق از تو فرمان نمی‌برد و تو را راهنمایی نمی‌کند و نمی‌تواند بدی را از تو دورگرداند و بسا بخواهد به تو سود رساند درحالی

که به تو ضرر می‌رساند، دوریش بهتر از نزدیکی و خاموشیش بهتر از سخن گفتن و مرگش بهتر از زنده بودن اوست.

اما دروغگو هرگز به تو سود نمی‌رساند و اسباب دشمنی برایت فراهم می‌سازد و کینه‌ات را در دل‌ها فراهم می‌کند و راز تو را

آشکار می‌گرداند و وقایع برخی از مردم را برای برخی دیگر بازگو می‌کند». (۱)

آن حضرت به فرزندش امام حسن علیه‌السلام می‌فرماید: «ای فرزندم! از دوستی با احمق پرهیز چه او می‌خواهد به تو سود رساند لیکن به تو ضرر می‌رساند و از دوستی با
۱- مصادقه الاخوان / ۸۰.

(۷۰) رفاقت و دوستی

بخیل دوری کن زیرا او آنچه را که از هر چیز دیگر بدان محتاج‌تری از دسترس تو دور می‌گرداند و از دوستی با فاجر پرهیز چه او تو را در برابر اندک چیزی می‌فروشد و زینهار از دوستی با دروغگو چه او همچون سراب است، دور را به تو نزدیک و نزدیک را به تو دور نشان می‌دهد». (۱)

اما فاجر و بدکار: عمل خود را برای تو می‌آراید و دوست دارد تو هم مانند او باشی و در امر دین و آخرت به تو کمک نمی‌کند همنشینی او همراه با بدرفتاری و خشونت و ورود او بر تو مایه ننگ و رسوایی توست.

اما احمق: او هرگز تو را به کار خوبی راهنمایی نمی‌کند و امیدی به او نیست که بدی را از تو دور سازد هرچند در این راه بکوشد و بسا که بخواهد به تو سود رساند لیکن ضرر می‌رساند از این رو مرگش بهتر از زندگی و خاموشیش بهتر از سخن گفتن و دوریش بهتر از نزدیکی می‌باشد.

۱- الحکم، ۱/۳۱۸؛ الغرر / ۷۵.

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۷۱)

اما دروغگو: تو با او هرگز زندگی گوارایی نخواهی داشت، وی پیوسته امور تو را برای دیگران نقل و اوضاع دیگران را برای بازگو می‌کند تا آن جا که اگر سخن راستی بگویی کسی باور نمی‌کند، مردم را به دشمنی با یکدیگر تشویق می‌کند و کینه در دل‌ها پدید می‌آورد. بنابراین از خداوند بترسید و درباره خود بیندیشید. (۱)

امام باقر علیه‌السلام فرموده است: «کسی که با رفیق بد همنشین می‌شود سالم نمی‌ماند». (۲)

۱- تحف العقول / ۲۵۰؛ مصادقه الاخوان / ۷۸.

۲- بحارالانوار، ۷۱/۱۹۱.

(۷۲) رفاقت و دوستی

از امام باقر علیه‌السلام نقل شده که فرموده است: «پدرم علی بن الحسین علیه‌السلام به من گفت: بنگر با پنج تن همنشینی نکنی و با آنها سخن نگویی و در هیچ راهی آنها را همراهی نکنی. گفتم: ای پدر! آنها چه کسانی هستند؟ به من آنان را بشناسان. فرمود: پرهیز از همنشینی با دروغگو چه او مانند سراب دور را به تو نزدیک و نزدیک را به تو دور نشان می‌دهد و زینهار از رفاقت با فاسق، زیرا او تو را به لقمه‌ای یا به کمتر از آن می‌فروشد و پرهیز از رفاقت با بخیل چه او تو را با مال خود در سخت‌ترین نیازی که پیدا می‌کنی یاری نمی‌کند و پرهیز از رفاقت با احمق زیرا او می‌خواهد به تو سود رساند لیکن به تو ضرر می‌رساند و زینهار از مصاحبت با قطع کننده رحم چه من او را در سه جا از کتاب خدا ملعون یافتم. خداوند فرموده است: " فَهَلْ عَسَيْتُمْ أَنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقَطُّعُوا أَرْحَامَكُمْ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۷۳)

أَبْصَارَهُمْ». (۱) و نیز فرموده است: «الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ». (۲) و نیز فرموده است: «الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ». (۳) (۴)

۲۲-۱ و ۲۳/محمد: اما اگر روگردان شوید آیا جز این انتظار می‌رود که در زمین فساد و قطع رحم کنید. آن‌ها کسانی هستند که خداوند از رحمت خویش دورشان ساخته گوش‌هایشان را کر و چشم‌هایشان را کور کرده است.

۲- ۲۵ / رعد: آن‌ها که میثاق الهی را پس از محکم کردن می‌شکنند و پیوندهایی را که خدا دستور برقراری آن‌را داده قطع و در روی زمین فساد می‌کنند لعنت و بدی (مجازات) سرای آخرت برای آن‌هاست.

۳- ۲۷ / بقره. آنانی که پیمان خدا را پس از آن که محکم ساختند می‌شکنند و پیوندهایی را که خدا دستور داده برقرار سازند قطع و در جهان فساد می‌کنند آن‌ها زیانکارانند.

(۷۴) رفاقت و دوستی

نیز فرموده است: «پرهیز از همنشین با گنهکاران و کمک به ستمگران و همسایگی با فاسقان، از فتنه آن‌ها برحذر باش و از فضای آن‌ها دوری کن». (۱)

نیز فرموده است: «با چهار تن همنشینی و دوستی مکن: احمق، بخیل، ترسو و دروغگو.

اما احمق: او می‌خواهد به تو سود رساند لیکن زیان می‌رساند. بخیل از تو می‌گیرد و به تو نمی‌دهد. ترسو: از تو و از پدر و مادرش می‌گریزد و دروغگو: اگر هم راست بگوید کسی باور نمی‌کند». (۲)

امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «و کسی که از دوستی با احمق دوری نمی‌ورزد به

۱- بحار الانوار، ۷۱/۱۹۷.

۲- امالی شیخ مفید، ۱/۲۰۳.

۳- بحار الانوار، ۷۱/۱۹۲.

چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۷۵)

زودی اخلاق او را فراگیرد». (۱)

نیز: «با فاجر و بدکار رفاقت مکن چه او فجور و کردار بد خود را به تو می‌آموزد». (۲)

نیز: «پرهیزید از همنشینی با اهل دنیا چه در آن، دین شما از میان می‌رود». (۳)

نیز: «همنشین شایسته و همنشین بد، مانند دارنده مشک و دمنده دم آهنگری است، دارنده مشک یا آن را به تو می‌دهد و یا آن را از او می‌خرد و یا از بوی خوش آن بهره‌مند می‌شوی. اما دمنده دم آهنگری یا جامه‌ات را می‌سوزاند و یا از او بوی گندی می‌یابی».

۱- بحار الانوار، ۷۱/۱۹۱.

۲- بحار الانوار، ۷۱/۱۹۱.

۳- بحار الانوار ۷۵/۳۶۷.

(۷۶) رفاقت و دوستی

نیز: «پرهیز از دوستی با احمق زیرا خوش‌ترین حالت تو از ناحیه او نزدیک‌ترین چیزی است به آن چه تو را بدحال می‌سازد». (۱)

نیز: «با فاجر و بدکار همنشین مباش تا او را به راز خود آگاه کنی و در کار خود با آنانی مشورت کن که از خداوند می‌ترسند». (۲)

نیز: «از معاشرت با دنیا دوستان پرهیزید چه در آن دین خود را از دست می‌دهید و به دنبال آن دچار نفاق خواهید شد و این دردی زشت و منفور است که بهبودی ناپذیر است و موجب سخت‌دلی و سلب خشوع و فروتنی است». (۳)

- نیز: «سه چیز است که بر هر انسانی لازم است از آن‌ها دوری کند: همنشینی با اشرار، گفتگو با زنان و نشستن با بدعتگذاران». (۱).
- ۱- بحارالانوار، ۷۴/۱۹۶.
 - ۲- اختصاص شیخ مفید، ۱/۲۳۰.
 - ۳- بحارالانوار، ۷۲/۳۶۷.
- چه کسی را باید به دوستی برگزید؟ (۷۷)

نیز: «زنهار از این که با فرومایگان و سفلگان معاشرت کنی چه از سفلگان خیری به دست نمی‌آید». (۲)

روش‌های تثبیت دوستی

روش‌های تثبیت دوستی

پیامبر گرامی اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل بیت علیهم‌السلام در بیان آنچه برادری براساس آن قرارداد و دوستی بر پایه‌های آن استوار است به هیچ روی فروگذاری نکرده و مردم را بدان‌ها آگاه و تشویق فرموده‌اند. چه رعایت آن‌ها موجب مزید استحکام روابط برادری و پیوندهای دوستی در میان افراد اجتماع است.

۱- تحف العقول، ۲۳۵.

۲- بحارالانوار، ۸۴/۱۰۳.

(۷۸) رفاقت و دوستی

۱- دید و بازدید

شاید زیباترین و دلپسندترین مظاهر وفاداری و دوستی دیدار دوستان از یکدیگر و جویا شدن حال ایشان در خانه آن‌ها می‌باشد و این امر در دل دوستی که به دیدارش می‌روند بزرگ‌ترین اثر را به جا می‌گذارد چه این عمل نشانه دوستی صادقانه و گواه گرایش و هماهنگی و موجب استحکام پیوندهای برادری و دوستی است. از این رو پیامبر بزرگوار صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «دیدارها دوستی را می‌رویاند» (۱). آن حضرت و ائمه علیهم‌السلام بر دید و بازدید و مراوده تشویق فرموده و آن را از اعمالی شمرده‌اند که انسان را به خداوند نزدیک می‌گرداند.

پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «فرشته‌ای مردی را دید که بر در خانه‌ای ایستاده

۱- بحارالانوار، ۷۱/۳۵۵.

روش‌های تثبیت دوستی (۷۹)

است به او گفت: ای بنده خدا در این خانه چه حاجت داری؟ پاسخ داد: در آن دوستی دارم که می‌خواهم به او سلام کنم، فرشته به او گفت: میان تو و او پیوند خویشی نزدیکی است یا نیازمندی تو را به این کار وادار کرده است؟ پاسخ داد: من هیچ نیازی به او ندارم جز این که من در برابر پروردگار جهانیان نسبت به او متعهدم و میان من او خویشی و قرابتی نزدیک‌تر از اسلام نیست، فرشته گفت: من فرستاده خداوند به سوی تو هستم او به تو سلام می‌رساند و می‌فرماید: مرا دیدار کردی و من بهشت را برایت واجب ساختم و از خشم خود و آتش دوزخ تو را معاف کردم و این به سبب آن است که او را به خاطر من دوست داشتی». (۱)

نیز فرموده است: «کسی که برادر مؤمن خود را در خانه‌اش دیدار کند خداوند می‌فرماید: تو مهمان و دیدارکننده منی و پذیرایی تو بر عهده من است و به سبب آن که او را دوست داشتی بهشت را برایت واجب کردم». (۱)

۱- بحارالانوار، ۷۱/۳۵۴.

(۸۰) رفاقت و دوستی

علی بن الحسین علیه السلام فرموده است: «کسی که به خاطر خدا و رسیدن به وعده لقای او دوستش را دیدار کند هفتاد هزار فرشته او را مشایعت می‌کنند و نداکننده‌ای از پشت سر او را مشایعت می‌کند و ندا می‌دهد: هان خوش باش و بهشت بر تو گوارا باد و هنگامی که با دوستش مصافحه می‌کند رحمت الهی سرتا پای او را فرامی‌گیرد». (۲)

امام باقر علیه السلام فرموده است: «هر مؤمنی برای دیدار برادر مؤمنش از خانه بیرون آید در حالی که دانا به حق او باشد خداوند برای هر گام او حسنه‌ای ثبت و سیئه‌ای محو می‌کند و یک درجه او را بالا می‌برد. هنگامی که درخانه را می‌کوبد درهای آسمان به رویش باز می‌شود و وقتی همدیگر را دیدار و مصافحه و معانقه می‌کنند خداوند به آن‌ها نظر رحمت می‌کند و در برابر فرشتگان به آن‌ها مباحثات فرموده می‌گوید: به این دو بندهام بنگرید که به خاطر من یکدیگر را دیدار و با هم آشتی می‌کنند، حق است بر من که پس از این آن‌ها را به آتش عذاب نکنم و هنگامی که او به خانه‌اش بازمی‌گردد فرشتگانی به عدد نفس‌ها و گام‌ها و سخنانش او را بدرقه می‌نمایند و پیوسته او را از بلاهای دنیا و شاداید هولناک آخرت محافظت می‌کنند». (۱)

۱- اصول کافی، ۲/۱۷۷.

۲- بحارالانوار، ۷۱/۳۵۰.

روش‌های تثبیت دوستی (۸۱)

۲- سلام و مصافحه و معانقه

شک نیست هنگامی که برادر دینی تو دوستانه به تو سلام می‌کند و با گرمی دستت را می‌فشارد و برادرانه با تو معانقه و روبوسی می‌کند احساس می‌کنی وجودت را میل و گرایش به او فرا گرفته است چه سلام و مصافحه و معانقه نشانه دوستی و رمز برادری است از این رو به انجام دادن آن‌ها امر و بدان‌ها تشویق شده است.

۱- اصول کافی، ۲/۱۸۶.

(۸۲) رفاقت و دوستی

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرموده است: «سوگند به آن که جانم در دست اوست به بهشت داخل نمی‌شوید مگر آن‌گاه که ایمان آورید و ایمان نمی‌آورید مگر زمانی که با یکدیگر دوستی کنید. هان شما را به چیزی دلالت می‌کنم که اگر آن را انجام دهید با یکدیگر دوستی کرده‌اید و آن به دیگران سلام کردن است».

نیز فرموده است: «هنگامی که یکدیگر را ملاقات می‌کنید با سلام و مصافحه (دست دادن) دیدار کنید و زمانی که پراکنده می‌شوید با استغفار و (طلب آمرزش) از هم جدا شوید». (۱)

روش‌های تثبیت دوستی (۸۳)

امام باقر علیه السلام فرموده است: «وقتی مؤمنان یکدیگر را دیدار و مصافحه می‌کنند خداوند به آن‌ها نظر رحمت می‌کند و گناهانشان مانند برگ درختان از آن‌ها فرومی‌ریزد». (۲)

از این رو درباره صفات پیامبر خدا صلی الله علیه و آله نقل کرده‌اند که آن حضرت خود سلام و مصافحه را با اصحابش آغاز می‌کرد و هنگامی که با یکی از آنان مصافحه می‌کرد دستش را پیش از او بیرون نمی‌کشید. (۱)

۱- اصول کافی، ۲/۱۸۱؛ بحارالانوار، ۷۶/۲۸.

۲- اصول کافی، ۲/۱۸۰.

(۸۴) رفاقت و دوستی

۳- دادن هدیه به یکدیگر

به یکدیگر هدیه دادن نیز از عوامل مهم ایجاد دوستی و نزدیکی است و به وسیله آن دل‌ها از آرایش کینه‌ها پاک می‌شود. بسا کسی که در دل نسبت به دوست خود خشمگین است و نمی‌تواند آن را از دل خود بزدايد و کینه‌اش را از دل بیرون کند لیکن با تقدیم هدیه‌ای به او همه ناسازگاری‌ها برطرف می‌شود و امور به روند طبیعی خود بازمی‌گردد و ابرهای تیره و کدورت از دل آن‌ها برداشته می‌شود و خداوند دل‌های آن‌ها را از کینه‌ها پاک می‌کند و در پرتو نعمت و احسان او دوست و برادر می‌شوند. از این رو مشاهده می‌کنیم پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل بیت علیهم‌السلام این امر را از نظر دور نداشته بلکه توجه مردم را به اهمیت آن جلب کرده و فواید آن را برای آنان توضیح داده‌اند.

پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «از جمله گرامی‌داشت انسان نسبت به برادر

۱- بحارالانوار، ۶۸/۱۵.

روش‌های تثبیت دوستی (۸۵)

مسلمانان آن است که هدیه او را بپذیرد و آنچه را برایش میسر است به او هدیه کند و به خاطر او خود را به زحمت نیندازد». (۱)

نیز: «به همدیگر هدیه بدهید چه هدیه خشم و کینه را از دل بیرون می‌برد». (۲)

نیز: «هدیه موجب دوستی و تجدید برادری و زدودن کینه است، دوستی کنید و به یکدیگر هدیه بدهید و به هنگام نیاز هدیه بهترین چیز است». (۳)

نیز: «به همدیگر هدیه بدهید چه هدیه کینه‌ها را از دل بیرون می‌کشد و دل را از دشمنی و حسد تهی می‌سازد». (۴)

هدیه همان گونه که چیزی مادی است ممکن است گاهی امری معنوی باشد در این صورت ارزش آن بیشتر و اثر آن بزرگ‌تر است مانند این که به او سخن خوبی بگوید که اندیشه‌اش از آن روشنی گیرد، یا یکی از مسائل علمی را که مورد نیاز اوست در دسترس او بگذارد، یا به او پند و اندرز دهد که او را به صراط مستقیم و راه بهتر رهنمون شود، از این رو پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «برترین هدیه مسلمان به برادر مسلمان سخن حکمت‌آمیزی است که مایه مزید هدایت او شود و یا او را از طریق

هلاکت بازگرداند». (۱)

۱- بحارالانوار، ۷۲/۴۵.

۲- بحارالانوار، ۷۲/۴۴.

۳- بحارالانوار، ۷۴/۱۶۶.

۴- فروع کافی، ۵/۱۴۳.

(۸۶) رفاقت و دوستی

۴- گشاده‌رویی و لبخند

گشاده‌رویی و لبخند در ایجاد دوستی نقش اساسی دارد، بلکه برترین عامل محبوبیت انسان در میان مردم و بزرگ‌ترین وسیله نزدیکی دل‌های جهانیان به یکدیگر

۱- بحارالانوار، ۷۴/۱۰۸ و ۸۴/۳.

روش‌های تثبیت دوستی (۸۷)

است. چه یک لبخند در برابر دوستت می‌تواند ضامن آن باشد که دلش را به سوی تو جذب کند و بر محبت او نسبت به تو بیفزاید و اگر در قلب او کینه‌ای از تو وجود دارد او را با خنده‌ای بر لب و چهره‌ای گشاده دیدار کن زیرا این رفتار دلش را پاک می‌کند و زنگار کینه را از قلبش می‌زداید و هرگاه در کسی احساس شر و بدی کردی او را با مهربانی و گشاده‌رویی و لبخند دیدار کن که خداوند فرموده است: «وَلَا تَسْتَوِی الْحَسَنَةُ وَلَا السَّیِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِی هِیَ اَحْسَنُ فَاِذَا الَّذِی بَیْنَكَ وَ بَیْنَهُ عَدَاوَةٌ کَاَنَّهُ وَلِیٌّ حَمِیْمٌ» (۱). از این رو پیامبر بزرگوار صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «خوشخویی دوستی را پایدار می‌کند و گشاده‌رویی کینه را از دل می‌زداید» (۲).

۱- ۳۴ / فضلت: ... تا آن که میان تو و او دشمنی است همچون دوستی کریم و صمیمی شود.

۲- تحف العقول / ۳۲.

(۸۸) رفاقت و دوستی

نیز: «سه چیز است که محبت انسان را نسبت به برادر مسلمانش صفا و روشنی می‌دهد، این که با گشاده‌رویی او را دیدار کند و هرگاه در کنار وی بنشیند جا برایش باز کند و او را با نامی که نزد او محبوب‌تر است بخواند» (۱).
نیز: «شما هرگز نمی‌توانید با امواتان مردم را به سوی خود جذب کنید پس با گشاده‌رویی و خوشخویی آن‌ها را دیدار کنید» (۲).

امیر مؤمنان علیه‌السلام فرموده است: «خوشرویی دام محبت است» (۳).

نیز: «خوشرویی کمند محبت است» (۴).

۱- اصول کافی، ۲/۶۴۳.

۲- اصول کافی، ۲/۱۰۳.

۳- الحکم، ۱/۳۵۱؛ تحف العقول، ۲۰۲.

روش‌های تثبیت دوستی (۸۹)

نیز: «بهترین چیزی که انسان‌ها می‌توانند دل دوستانشان را به دست آورند و کینه را از دل دشمنانشان بزدایند خوشرویی به هنگام دیدار، احوال‌پرسی در غیاب و لبخند زدن در وقت حضور آن‌هاست» (۱).

به همان اندازه که گشاده‌رویی و لبخند و خوشرویی در کسب مودت و تحکیم محبت تأثیر عمیق دارد گرفتگی و ترشرویی و بداخلاقی در دوری دل‌ها از یکدیگر و نفرت نفوس و قطع پیوندهای دوستی و برادری بی‌نهایت مؤثر است. از این رو از پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله روایت شده که فرموده است: «خداوند کسی را که در برابر برادر دینی خود ترش روست دشمن می‌دارد» (۲).

۱- الحکم، ۱/۳۵۱؛ الغرر / ۲۴.

۲- بحارالانوار، ۷۵/۵۷.

(۹۰) رفاقت و دوستی

از امام صادق علیه‌السلام نقل شده که فرموده است: «گرفتگی در برابر مردم سبب دشمنی است» (۱).

از جمله سخنانی که در این فصل آمده این است که: تغییرات چهره آدمی زبان‌گویایی است که آوازش عمیق‌تر و اثرش شدیدتر از آواز زبان است چه مانند آن است که لبخند از سوی صاحب خود می‌گوید: من تو را دوست می‌دارم، تو به من سعادت بخشیده‌ای، من به دیدار تو سعادت‌مند شدم، تو مهربانی و من با لبخندم پاسخ مهربانی و صفای تو را می‌دهم و...

۵- فروتنی با دوستان

هیچ چیزی مانند تکبر و خودبرتربینی دوستی را تباه نمی‌کند، چه انسان متکبر همواره عبوس و اخمو و بد معاشرت است. همچنین

هیچ چیزی مانند تواضع و فروتنی نهال دوستی و برادری را در دل‌ها نمی‌نشانند، زیرا انسان فروتن محبوب دل‌ها و مقرب مردم است، همنشینی با او پسندیده و رفاقت با او لذت‌بخش و گفتگوی با او دلنشین است چنان‌که امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «سه چیز ایجاد محبت می‌کند: دینداری، فروتنی و بخشش». (۱)

۱- مستدرک الوسائل، ۸/۳۲.

۲- اصول کافی، ۲/۶۳۸.

روش‌های تثبیت دوستی (۹۱)

فروتنی منزلت انسان را در میان مردم بالا می‌برد، پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «تواضع بر منزلت انسان می‌افزاید». (۲) و موجب مزید شرافت او در میان آن‌هاست. امیر مؤمنان علیه‌السلام فرموده است: «کلید شرف فروتنی است».

(۳)

نیز امیر مؤمنان علیه‌السلام فرموده است: «هر کس بخواهد شرافتمند باشد باید فروتنی را پیشه کند». (۱)

۱- بحارالانوار، ۷۸/۲۲۹.

۲- جامع السعادات، ۱/۳۶۰.

۳- بحارالانوار، ۷۸/۹.

(۹۲) رفاقت و دوستی

اما تکبر و خودبرتربینی جز این که انسان را در میان مردم مبعوض و منفور کند چیزی بر او نمی‌افزاید، چنان‌که پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «متکبر منفورترین مردم است». (۲)

۶- خوش گمانی به دوست

هر کدام از ما تأثیر فوق‌العاده‌ای را از شنیدن این که دوستش به وی حسن ظنّ دارد و او را ابداً متهم نمی‌کند در نفس خود به خوبی احساس می‌کند و در این موقع لذت برادری و دوستی را درک و آمیختگی دو روح و نزدیکی دو قلب را به همدیگر لمس می‌کند، از این رو امیر مؤمنان علیه‌السلام فرموده است: «عمل دوست خود را به نیکوترین وجه آن توجیه کن تا آن‌گاه که آنچه تو را به او دگرگون می‌کند به تو برسد و نسبت به سخنی که از دوست صادر شده چنان‌چه راهی می‌یابی که آن را خوب بدانی بدگمان مباش». (۱)

۱- بحارالانوار، ۷۸/۹.

۲- بحارالانوار، ۷۷/۱۴۴.

روش‌های تثبیت دوستی (۹۳)

هنگامی که دوست نسبت به تو حسن ظنّ دارد تو نسبت به او بدگمان مباش چه این امر کینه و تنفر او را از تو در دلش جای می‌دهد به همین سبب قرآن کریم از آن نهی کرده و فرموده است: «يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ». (۲)

۱- بحارالانوار، ۷۱/۱۸۷؛ ۷۲/۱۹۶.

۲- ۱۲ / حجرات. ای کسانی که ایمان آورده‌اید از بسیاری از گمان‌ها بپرهیزید، چه برخی از گمان‌ها گناه است.

(۹۴) رفاقت و دوستی

۷- رازداری

برای دوست تو لذت بخش است که گاهی از اوقات اخبار خود را با تو در میان نهد و اسرارش را به تو بازگو کند. همچنین برای تو لذت‌انگیز است که به همین گونه با او رفتار کنی و اخبار و اسرار خویش را به او بسپاری و در این امر بر او و بر تو باکی نیست زیرا این مقتضای طبیعت یاران و دوستان است. لیکن بر دوست که اسرار دوست را محفوظ بداری و از افشای آن‌ها به دیگران خودداری کنی زیرا اگر به چنین کاری اقدام کنی پیمان برادری و دوستی را نقض و به او خیانت کرده و فریض داده‌ای و آن که به دوستش خیانت کند و او را فریب دهد دوست و برادر نیست چنان‌که پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «مجالس امانت است و روا نیست دوستی راز دوست خود را فاش کند». (۱)

روش‌های تثبیت دوستی (۹۵)

آن حضرت در وصیت خود به ابی‌ذر فرموده است: «ای اباذر مجالس امانت است و افشای راز برادر دینی خیانت می‌باشد». (۲)

امیر مؤمنان علیه‌السلام فرموده است: «به کسی که رازت را فاش کند اعتماد مکن». (۳)

امام موسی‌بن‌جعفر علیه‌السلام فرموده است: «بر ضد دوست چیزی را بازگو مکن که او را بدنام کنی و جوانمردی او را از میان بری که در این صورت از جمله کسانی خواهی

۱- بحارالانوار، ۷۲/۱۷۲.

۲- بحارالانوار، ۷۷/۹۱.

۳- الحکم، ۲/۱۶۱؛ الغرر، ۳۳۳.

(۹۶) رفاقت و دوستی

بود که خداوند در کتاب خود درباره آن‌ها فرموده است: "انَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ". (۱)

۸- توجه به مشخصات دوستان

انسان شیفته نام خویش و نام پدر و فرزندان و خانواده و دیگر امور مخصوص به خویش می‌باشد و دوست دارد در هر زمان آن‌ها را بر زبان آورد و تکرار کند. چنان‌که در آن هنگام که کسی او را به نامش صدا می‌کند یا از امور مربوط به وی می‌پرسد یا در جایی از او سخن می‌گوید سخت شاد و خوشحال می‌شود.

۱- ۱۹ / نور: کسانی که دوست دارند زشتی‌ها در میان مردم با ایمان شیوع یابد عذاب دردناکی برای آن‌ها در دنیا و آخرت است. بحارالانوار، ۷۲/۲۵۵؛ ۷۲/۲۱۴.

روش‌های تثبیت دوستی (۹۷)

پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «هنگامی که کسی نزد تو آمد از نام و نام پدرش و این که از چه طایفه‌ای است از او پیرس. این امر به دوستی نزدیک‌تر است». (۱)

آنچه بر دوستی و محبت می‌افزاید آن است که دوست خود را به نامی که نزد او محبوب‌تر است صدا کنی تا این که در دل او محبوب و در نزد او نزدیک و مقرب باشی، از این رو پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله برای گرامیداشت اصحابش آنان را با کنیه خطاب و با نامی که نزد آن‌ها محبوب‌تر بود صدا می‌کرد. همان حضرت فرموده است: «سه چیز است که محبت انسان را نسبت به برادر مسلمانش صفا می‌دهد، این که با خوشرویی او را دیدار کند، هرگاه نزد او بنشیند جا برایش باز کند، و او را به نامی که نزد او محبوب‌تر است

۱- بحارالانوار، ۸۴/۱۶۶ و ۷۴/۱۶۶.

(۹۸) رفاقت و دوستی

صدا کند». (۱)

دلیل کارنگی در کتاب آیین دوست‌یابی گفته است: اگر می‌خواهی مردم تو را دوست بدارند این قاعده را رعایت کن: «به یاد داشته باش که نام انسان نزد او از هر چیزی زیباتر و محبوب‌تر است».

۹- چشم‌پوشی از بدی

هر انسانی در زندگی در معرض خطا و اشتباه است، لغزش‌هایی از او صادر و خلاف‌هایی از او ظاهر می‌شود، زیرا کمال مطلق به خداوند و عصمت از خطا به بندگان برگزیده او اختصاص دارد و هیچ‌کس در این اختصاص با آن‌ها مشارکت ندارد و احدی را در این امر یارای منازعه با آن‌ها نیست. اما دیگر مردم مرتکب گناه و بدی می‌شوند و خطا و اشتباه از آن‌ها سر می‌زند، بهترین آن‌ها کسی است که لغزش او کمتر و خطا و اشتباهش ساده‌تر باشد، همان کسانی که اشتباهات خود را می‌شمرند و لغزش‌های خود را منحصر و محدود می‌کنند.

پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «مسلمان آینه برادر مسلمان خویش است، اگر از برادر دینی خود لغزشی دیدید با او ضدیت نکنید بلکه خود را به جای او قرار دهید و با نرمی و مدارا او را اندرز داده راهنمایی کنید». (۱)

۱- اصول کافی، ۲/۶۴۳.

روش‌های تثبیت دوستی (۹۹)

برایت میسر است که این‌گونه موارد خود را به درجات برجسته رشد و کمال برسانی و در اوج نمونه‌ای عالی از اخلاق و رفتار قرارگیری بدین‌گونه که در برابر بدی او نیکی و در مقابل بدرفتاری و جفای او وفا کنی تا با این روش در زمره کسانی در آیی که خداوند در توصیف آن‌ها فرموده است «وَيَذَرُؤْنَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ». (۲)

امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «بیشترین چیزی که بنده را از درگاه خداوند دور می‌کند آن است که انسان به دیگری اظهار محبت و دوستی نماید و در همین حال

۱- بحار الانوار، ۱۰/۹۷.

۲- ۲۲ / رعد: با نیکی بدی را دفع می‌کنند.

(۱۰۰) رفاقت و دوستی

لغزش‌های او را ضبط کند تا روزی آن‌ها را وسیله سرزنش وی قرار دهد». (۱)

چشم‌پوشی از گناه و فراموش کردن بدی‌ها و به یاد آوردن خوبی‌ها و نیکی‌ها از فضیلت‌ها و صفات پسندیده‌ای است که اهل بیت علیهم‌السلام به آن‌ها اشاره کرده‌اند و آن‌ها را ستوده‌اند.

۱۰- شاد کردن دوستان

هر کسی در دنیا چیزی را که مایه شادمانی اوست دوست می‌دارد و با آنچه او را خوشحال می‌کند انس می‌گیرد و دلش را برای هر چیز لذت‌بخشی که مایه روشنی چشمش می‌شود باز می‌کند و سینه‌اش را برای آن می‌گشاید.

انسان بر حسب طبع خود افراد خوش اخلاق و شادی‌آفرین را که موجب فرح و

۱- اصول کافی، ۲/۳۵۵.

روش‌های تثبیت دوستی (۱۰۱)

شادی او می‌شود دوست دارد و عمل نیک او را قدردانی می‌کند. از این رو پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل بیت علیهم‌السلام تشویق

کرده‌اند که هر دوستی بکوشد بر دوستش سرور و شادی وارد سازد تا محبت و دلبستگی او نسبت به وی فزونی یابد و این عمل را از برترین اعمال و محبوب‌ترین آن‌ها نزد خداوند شمرده‌اند.

پیامبر گرامی صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «برترین اعمال آن است که دل برادر دینی خود را شاد و یا وام او را برآورده کنی.» (۱).

استاد دیل کارنگی درباره این موضوع عنوان «چگونه مردم به تو شاد می‌شوند» به بحث خاصی پرداخته و در آن روشن ساخته که گفتگو با مردم به آنچه آن‌ها را خوشحال می‌کند از مهمترین عوامل در به دست آوردن دوستان و تأثیر در آن‌هاست.

۱- وسائل الشیعه اصول کافی، ۲/۳۵۵.

(۱۰۲) رفاقت و دوستی

سپس بحث خود را با این جمله کوتاه پایان داده است که:

اگر می‌خواهی مردم تو را دوست بدارند از این قاعده پیروی کن:

«در آنچه شنونده‌ات را خوشحال می‌کند و از آن لذت می‌برد سخن گوی.»

۱۱- همدردی با دوست و برآوردن حاجت او

زندگانی دنیا همواره در معرض حوادث و دگرگونی‌ها می‌باشد و انسان هدف اصلی این رویدادها و تغییرهاست، چه بسیار ثروتمند که اموال خود را از دست داده فقیر می‌شوند و چه بسا مستمند که بی‌نیاز و ثروتمند می‌گردند، چه بسا مرد گمنام که زعیم و رهبر می‌شود و مردم و سران در برابر او تسلیم شده همه به فرمان او گردن می‌نهند و بسا بزرگ مرد که روزگار او را نگون بخت کرده خوار و زبون می‌شود و موقعیت خود را در میان مردم از دست می‌دهد. بنابراین گردش روزگار بر یک طریقه پایدار نیست و انسان بر یک وضع باقی نمی‌ماند، این سنت خداوند در این جهان است،

روش‌های تثبیت دوستی (۱۰۳)

«وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا» (۱).

بنابراین دوست راستین کسی است که در همه شرایط و احوال در کنار دوست خود بایستد و در شادی و غم با او سهیم بماند و در سختی و رفاه با او مشارکت داشته باشد و از همین راه دوست از غیر دوست مشخص و ممتاز و حقایق آشکار و مقاصد و نیات آزموده می‌شود. از این رو امیر مؤمنان علیه‌السلام فرموده است: «در سختی، دوستی آشکار می‌شود.» (۲).

پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «هرگاه برادر مؤمن خود را در حاجتی که دارد کمک کنی نزد من محبوب‌تر از روزه رمضان و اعتکاف در آن است.» (۳).

۱- ۲۳ / فتح. هرگز در سنت الهی تغییری نخواهی یافت.

۲- الحکم، ۲/۷۸ و غرر ۱۲۵.

۳- بحارالانوار، ۷۱/۲۸۵.

(۱۰۴) رفاقت و دوستی

نیز: «سه چیز است که امت طاقت آن را ندارد: مواسات با برادر دینی در مال خود، انصاف با مردم هرچند به زیان خود باشد و یاد خدا در همه احوال» (۱) نیز: «خداوند در قرآن کریم فرموده است (أَنْتُمْ بِالْمُؤْمِنُونَ أَخْوَةٌ) (۲) آن‌ها حوایج یکدیگر را برآورده می‌کنند و من حوایج آن‌ها را در روز قیامت برآورده خواهم کرد.» (۳).

نیز: «هر کس برادر مسلمانش از او وام بخواهد و به او وام ندهد خداوند در روزی که به نیکوکاران پاداش می‌دهد بهشت را بر او

حرام می‌گرداند». (۴)

۱- مصادقه‌الاحوان، ۳۸.

۲- ۱۰/حجرات، مؤمنان برادریکدیگرند.

۳- بحارالانوار، ۷۴/۳۱۱.

۴- ثواب‌الاعمال و عقاب‌الاعمال ۳۳۹.

روش‌های تثبیت دوستی (۱۰۵)

۱۲- از خود گذشتگی

ایثار و از خود گذشتگی مرتبه‌ای است که جز کسانی که خداوند درباره آنان فرموده است: «الَّذِينَ صَبَرُوا مَا لَقَّاهَا إِلَّا ذَوْحًا عَظِيمًا» (۱) بدان نمی‌رسند و این برترین مراتب برادری و عالی‌ترین درجات دوستی است و متأسفانه انسان در این روزگار کسی را نمی‌یابد که به این اصل عمل کند و به این مرتبه دست یابد چه در این زمان اندکند کسانی که به حدیث نبوی مشهور عمل کنند که فرموده است: «هیچ یک از شما ایمان نمی‌آورد مگر آن‌گاه که برای برادر مؤمنش دوست بدارد آنچه را برای خود دوست می‌دارد». (۲) چه رسد به مرتبه ایثار و از خود گذشتگی که

۱- ۳۵ / فضلت .

۲- بحارالانوار، ۷۵/۱۲۷؛ احیاء علوم‌الدین، ۲/۱۴۲.

(۱۰۶) رفاقت و دوستی

انسان برادر دینی‌اش را بر خودش مقدم بدارد و مصلحت او را بر مصلحت خود و حاجت خویش ترجیح دهد .

شاید جالب‌ترین صورت ایثار که تاریخ آن را نقل می‌کند چیزی است که غزالی در احیاء‌العلوم ذکر کرده و گفته است:

امام علی بن ابی طالب علیه‌السلام با خوابیدن در بستر پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله در شب هجرت آن حضرت از مکه به مدینه جانش را فدای پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله ساخت و او را با خون خود حفظ کرد از این رو خداوند به جبرئیل و میکائیل وحی فرمود که: من میان شما عقد برادری جاری کرده‌ام و عمر یکی از شما را طولانی‌تر از عمر دیگری قرار داده‌ام پس کدام یک از شما حیات خود را به دیگری ایثار می‌کند، آن‌ها هر کدام حیات خود را دوست داشته و آن را اختیار کردند. خداوند به آن‌ها وحی فرمود: آیا شما مانند علی بن ابی طالب

روش‌های تثبیت دوستی (۱۰۷)

نمی‌باشید که میان او و پیامبر محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله پیوند برادری برقرار کردم درحالی که علی در بستر پیامبر خوابید و جانش را فدای او ساخت و زندگی خود را به او ایثار کرد، اکنون به زمین فرود آید و او را از دشمنانش حفظ کنید.

لذا جبرئیل بر بالای سر و میکائیل در پایین پای او نشسته و می‌گفتند: آفرین بر مثل تو ای پسر ابی طالب خداوند به وجود تو بر فرشتگان مباهات می‌کند. سپس خداوند این آیه را درباره علی علیه‌السلام فرو فرستاد: «وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ رَوْفًا بِالْعِبَادِ». (۱)

روایت شده که پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله اموال قبیله بنی‌نضیر را پس از شکست آن‌ها در جنگ میان مهاجران تقسیم فرمود و به انصار جز به سه نفر از آن‌ها که نیازمند بودند

۱- ۲۰۷ / بقره. برخی از مردم جان خود را در برابر خشنودی خدا می‌فروشدند و خداوند نسبت به بندگانش مهربان است.

(۱۰۸) رفاقت و دوستی

چیزی نداد و به آنان فرمود: «اگر می‌خواهید اموال و خانه‌هایتان را با مهاجرین قسمت کنید و در این غنائیم، با آن‌ها شریک باشید و اگر ما یلید خانه‌ها و اموالتان از آن خودتان باشد از این غنائیم بهره‌ای به شما نمی‌رسد»، انصار عرض کردند: ما اموال و خانه‌هایمان را با مهاجران قسمت می‌کنیم و در این غنائیم آن‌ها را بر خودمان ترجیح می‌دهیم و در آن با آن‌ها شریک نمی‌شویم، لذا این قول خداوند درباره آن‌ها نازل شد: "وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْتُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَا كَانَتْ بِهِمْ خَصَاصَةٌ." (۱)

۱- ۹ / حشر. و کسانی که در دارالهجرت و در خانه ایمان (سرزمین مدینه) پیش از مهاجران مسکن گزیدند آن‌ها کسی را که به سویشان هجرت کرده دوست می‌دارند و در دل خود نیازی به آن چه به مهاجران داده شده احساس نمی‌کنند و آن‌ها را بر خود مقدم می‌دارند هر چند سخت فقیر باشند.

روش‌های تثبیت دوستی (۱۰۹)

۱۳- اندرز

نصیحت و اندرز از بزرگ‌ترین لوازم محبت و مهمترین ارکان مودت است و دوستی و برادری وقتی به کمال می‌رسد که نصیحت و ارشاد پیشرو و انگیزه آن باشد و کسی که نصیحت گوی برادر دینی خویش نباشد برادر نیست. از این رو هرگاه در برادر مؤمن خویش نارسایی یا عیبی یافتی باید بکوشی با لطف و مدارا او را بر نقص خود راهنمایی و به عیب خویش آگاه سازی تا نقص خود را برطرف کند و عیب را از خود بزدايد. در این صورت نسبت به او نیکی کرده‌ای و در برابر آن استحقاق پاداش بزرگ از سوی خداوند و سپاس فراوان از سوی برادر دینی خودداری.

امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «محبوب‌ترین دوستانم کسی است که عیب‌هایم را به من هدیه کند». (۱)

(۱۱۰) رفاقت و دوستی

امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیه‌السلام فرموده است: «کسی را که از تو نصیحت بخواهد فریب مده». (۲)

۱۴- دوست را از محبت خود باخبر کردن

پیامبر گرامی صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «هرگاه یکی از شما کسی را دوست بدارد او را از محبت خود باخبر کند». (۳)

۱- بحار الانوار، ۷۱/۲۸۲.

۲- الحکم، ۲/۳۵۹؛ الغرر، ۲۶۶.

روش‌های تثبیت دوستی (۱۱۱)

نیز: «کسی که از آبروی برادر مؤمنش دفاع کند این عمل او برایش حجابی میان وی و آتش خواهد بود و کسی که نسبت به برادر مسلمانش در دل خود محبتی احساس کند و او را از آن آگاه نسازد به او خیانت کرده است». (۱)

۱۵- دعا برای دوست

دعای برادر مؤمن درباره برادرش مستجاب است زیرا دعای او برانگیخته از دلی صادق و راستین است و در آنچه درخواست می‌کند مخلص است و خداوند وعده کرده است دعای صادقان را اجابت کند و آرزوی مخلصان را تحقق دهد و خداوند هرگز از وعده خود تخلف نمی‌کند، از این رو پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «دعای انسان درباره برادر مؤمنش به اجابت می‌رسد»

درحالی که ممکن است همان دعا درباره خودش به اجابت نرسد». (۲).

۱- بحارالانوار، ۷۱/۱۸۲، (مضمون) و ۷۱/۱۷۹؛ احیاء علوم الدین، ۲/۱۲۵.

۲- مکارم الاخلاق، ۴۷۰/.

۳- احیاء علوم الدین، ۲/۱۳۰.

(۱۱۲) رفاقت و دوستی

نیز: «دعای انسان درباره برادر مؤمنش در غیاب او رد نمی‌شود». (۱).

هنگامی که دعاکننده برای برادر مؤمنش دعا می‌کند رحمت و برکت الهی به قدری که مایه روشنی چشم اوست بر او نازل می‌شود و خداوند کرم و تفضل خود را شامل حالش می‌سازد آنچه را برای برادر مؤمن خود خواسته است به او عطا می‌کند، چنان که پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «هنگامی که انسان برای برادر مؤمنش در غیاب او دعا می‌کند فرشته می‌گوید: و

همانند آن برای توست». (۲).

امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «دعای مسلمان برای برادر مؤمنش در غیاب او روزی

۱- وسائل الشیعه، ۷/۱۰۹؛ احیاء علوم الدین، ۲/۱۳۰.

۲- ثواب الاعمال و عقاب الاعمال / ۱۸۴؛ وسائل الشیعه، ۷/۱۰۹.

روش‌های تثبیت دوستی (۱۱۳)

را به سوی دعاکننده جلب می‌کند و بلا را از او برمی‌گرداند و فرشتگان به او می‌گویند: برای تو دو برابر آن است». (۱)

۱۶- نیکی در برابر بدی

نیکی در برابر بدی صفتی است برجسته که از بزرگ‌ترین موهبت‌های الهی و عالی‌ترین ملکات انسانی به شمار می‌آید و تنها طبقه عالی جامعه که نفسشان تزکیه شده و دل‌هایشان پاکیزه و وجدانشان پاک و درویشان به صلاح آراسته است از این صفت ارزشمند انسانی برخوردارند و تأثیر آن در نفوس مردم بسیار زیاد و غیرقابل انکار است. این صفت والا از مهم‌ترین ارکان دوستی و برادری و مؤثرترین عامل انس و آشنایی و بزرگ‌ترین انگیزه محبت و نزدیکی مردم به یکدیگر است. چه احسان در انسان مؤثر است و باعث تملک قلب اوست از این رو خداوند به این امر دستور داده و مردم را بدان دعوت و تشویق کرده است.

۱- اصول کافی، ۲/۵۰۷.

(۱۱۴) رفاقت و دوستی

خداوند فرموده است: «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ». (۱).

نیز: «إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ». (۲).

نیز: «وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ». (۳).

پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود: «دل‌ها بر محبت کسانی که به آن‌ها نیکی می‌کنند و بر دشمنی کسانی که به آن‌ها بدی می‌کنند سرشته شده است». (۴).

۱- ۹۰ / نحل. خداوند به عدل و احسان... فرمان می‌دهد.

۲- ۱۲۸ / نحل. خداوند با کسانی است که تقوا پیشه می‌کنند و کسانی که نیکوکارند.

۳- ۱۳۴ / آل عمران. و خداوند نیکوکاران را دوست می‌دارد.

۴- مصادقه الاخوان، ۵۵؛ تحف العقول، ۲۶/.

روش‌های تثبیت دوستی (۱۱۵)

امیرمؤمنان صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «به هر کس که خواهی نیکی کن تا فرمانروای او شوی». (۱)
چون نیکی به کسی که به تو بدی کرده عالی‌ترین مرتبه و بزرگ‌ترین منزلت است و بیشترین تأثیر را در اصلاح نفوس دارد. قرآن کریم ما را بدان ارشاد کرده و در توصیف مؤمنان فرموده است: «وَيَدْرُؤْنَ بِالْحَسَنَةِ الْسَّيِّئَةَ» (۲) و نیز: «ادْفَعِ بِالَّتِي هِيَ احْسَنُ فَادَّا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ». (۳)

از سوی پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل بیت علیهم‌السلام دستورهای بسیاری وارد شده که مردم را
۱- بحارالانوار، ۷۴/۴۱۱.

۲- ۲۲ / رعد:... و با نیکی بدی را از میان می‌برند.

۳- ۳۴ / فصلت. بدی را با نیکی دفع کن تا دشمنان سرسخت همچون دوستان گرم و صمیمی شوند.
(۱۱۶) رفاقت و دوستی

تشویق می‌کند بر این که در برابر بدی نیکی کنند و سیئات را با حسنات دفع‌کننده به ویژه با دوستان چنین باشند تا با خوشبختی و شادکامی زندگی را به سر برند.

۱۷- خوب گوش دادن به سخن دوست

هنگامی که دوست با تو سخن می‌گوید آنچه وفاداری و ادب بر تو واجب می‌کند آن است که روی خود را متوجه او کنی و به سخنان او گوش دهی و رشته سخنان او را پاره نکنی و در طول گفتار او دل به چیزی مشغول نگردانی، چه این امور به دوستی آسیب می‌زند و صفای محبت را تیره می‌سازد.

پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل بیت علیهم‌السلام خوب گوش دادن به گفتار کسی را که با تو سخن می‌گوید نشانه مروّت و جوانمردی انسان شمرده‌اند، چنان که پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله فرموده است: «از مروّت و جوانمردی است که انسان به هنگامی که دوستش با او سخن
روش‌های تثبیت دوستی (۱۱۷)

می‌گوید به گفتارش گوش دهد و از خوبی همراهی دوست است که وقتی بند کفش دوستش پاره شود به خاطر او بایستد».

همچنین پیامبر گرامی صلی‌الله‌علیه‌وآله و اهل بیت علیهم‌السلام گوش ندادن به سخنان گوینده را تا آن‌گاه که به پایان رسد از دلایل نادانی و روش نادان‌ها شمرده‌اند، امام صادق علیه‌السلام فرمود است: «از خوبی‌های نادان‌هاست که پیش از آن که بشنوند پاسخ می‌گویند و پیش از آن که بفهمند مخالفت می‌کنند و به چیزی که در آن آگاهی ندارند داوری می‌کنند». (۱)
دیل کارنگی درباره خوب گوش دادن و تأثیر فوق‌العاده آن در کسب قلوب و جذب نفوس سخن گفته و گفتار خود را به این جمله کوتاه پایان داده است که: اگر

۱- بحارالانوار، ۲/۶۲.

(۱۱۸) رفاقت و دوستی

می‌خواهی مردم تو را دوست بدانند از این قاعده پیروی کن:

«شنونده خوبی باش و گوینده را تشویق کن که از خودش سخن گوید».

همچنین می‌گوید: اگر می‌خواهی مردم از گرد تو پراکنده شوند و هنگامی که اجتماع آن‌ها را ترک کردی تو را مسخره کنند چنین باش:

«به کسی فرصت سخن گفتن مده... و پیوسته از خودت سخن گوی و هرگاه ضمن آن که دیگری سخن می‌گوید اندیشه‌ای به ذهنت خطور کرد منتظر مباش تا او گفتارش را تمام کند چه او مانند تو تیزهوش و با ادب نیست پس چرا وقت خود را با شنیدن گفتار یاه‌اش ضایع کنی... بلکه در میان سخنانش بر او وارد و درنیمه گفتارش با او برو شو».

سپس می‌گوید: «برای آن که گوینده برجسته‌ای بشوی نخست شنونده خوبی باش».

۱۸- اطعام دوستان

همه ما درک می‌کنیم که اجتماع دوستان در یک خانه و بر سر یک سفره بودن در روش‌های تثبیت دوستی (۱۱۹)

برانگیختن روح دوستی و نزدیکی میان آن‌ها از چه اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است. اینان از چنین مجالسی بر نمی‌گردند جز این که در بازگشت دل‌هایشان از محبت لبریز و نفوسشان سرشار از مودت نسبت به یکدیگر است و همگی شکرگزار و ثناگوی دوستی هستند که آن‌ها را مورد لطف قرار داده و مشمول فضل و احسان خود ساخته است و در نتیجه بر محبت و مودت خویش نسبت به او می‌افزایند.

از این رو روایات بسیاری از اهل بیت علیهم‌السلام در تشویق و ترغیب بر اطعام دوستان وارد شده است تا منافع بسیار آن در دنیا و پاداش بزرگ آن در آخرت عاید آنان گردد.

امیر مؤمنان علیه‌السلام فرموده است: اگر یک صاع (سه کیلوگرم) طعام فراهم سازم و برادران دینی خود را بر گرد آن جمع کنم نزد من محبوب‌تر است از این که بنده‌ای آزاد کنم». (۱)

(۱۲۰) رفاقت و دوستی

از ابی‌بصیر نقل شده که گفته است: سخن از اصحاب ما (برادران مذهبی) به میان آمد، گفتم: من ناهار و شام نمی‌خورم مگر آن که دو یا سه تن یا کمتر یا بیشتر از برادران در کنارم باشند. ابی‌عبدالله علیه‌السلام فرمود: «احسان آن‌ها بر تو بزرگ‌تر از احسان تو بر آن‌هاست». عرض کردم: فدایت شوم، این چگونه است و حال آن که من به آن‌ها طعام می‌خورانم و مالم را برای آن‌ها خرج می‌کنم و خانواده و خدمتکارانم به آن‌ها خدمت می‌کنند؟ فرمود: «وقتی آن‌ها بر تو داخل می‌شوند رزق فراوانی را بر تو وارد می‌کنند و زمانی که خارج می‌شوند با مغفرت و آمرزش الهی بیرون می‌روند». (۱)

۱- بحار الانوار، ۷۱/۳۶۶.

روش‌های تثبیت دوستی (۱۲۱)

به اسحاق فرمود: آیا برادران دینی تو به خانه‌ات وارد می‌شوند و از طعامت می‌خورند و از آشامیدنی‌هایت می‌نوشند و پا بر فرش تو می‌نهند؟ عرض کردم: آری، فرمود: «بدان آن‌ها از خانه‌ات بیرون نمی‌روند جز این که بر تو فضیلت دارند». اسحاق گفت: ای آقای من، آن‌ها به خانه‌ام وارد می‌شوند و طعامم را می‌خورند و بر روی فرش من می‌نشینند با این همه از خانه‌ام بیرون می‌روند در حالی که بر من فضیلت دارند؟ فرمود: «آری آنان روزی خود را خورده‌اند و گناهان تو و عائله‌ات را از خانه بیرون برده‌اند».

۱۹- رعایت صفا و محبت با دوستان

«وَلَا تَسِيئُوا إِلَى الْحَسَنَةِ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعِ بِالنِّسِيءِ هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ» (۲) هرگز نیکی و بدی یکسان نیست، بدی را با نیکی دفع کن، تا

۱- بحارالانوار، ۷۱/۳۷۵.

۲- ۳۴ / فصلت .

(۱۲۲) رفاقت و دوستی

دشمنان سرسخت همچون دوستان گرم و صمیمی شوند» .

« وَلِيٌّ » در این جا به معنی دوست و « حَمِيمٌ » در اصل به معنی آب داغ و سوزان است و اگر به عرق بدن حمیم گفته می‌شود به خاطر گرمی آن است و حمام را نیز به همین مناسبت حمام می‌گویند ، به دوستان پرمحبت و گرم و داغ نیز « حمیم » گفته می‌شود و منظور در آیه همین است .

بعد از بیان دعوت به سوی خداوند و اوصاف داعیان الی الله ، این آیه روش دعوت را شرح داده است (وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ) .

در حالی که مخالفان حق سلاحی جز بدگویی و افتراء و سخریه و استهزاء و انواع فشارها و ستم‌ها ندارند ، باید سلاح شما پاکی و تقوا و سخن حق و نرمش و محبت باشد .

روش‌های تثبیت دوستی (۱۲۳)

گرچه «حَسَنَةٌ» و «سَيِّئَةٌ» مفهوم وسیعی دارد ، تمام نیکی‌ها و خوبی‌ها و خیرات و برکات در مفهوم حسنه جمع است ، همان‌گونه که هر گونه انحراف و زشتی و عذاب در مفهوم سئئه خلاصه شده است ، ولی در آیه مورد بحث آن شاخه‌ای از «حَسَنَةٌ» و «سَيِّئَةٌ» که مربوط به روش‌های تبلیغی است منظور می‌باشد .

در پایان آیه به فلسفه عمیق این برنامه در یک جمله کوتاه اشاره کرده ، می‌فرماید : نتیجه این کار آن خواهد شد که « دشمنان سرسخت همچون دوستان گرم و صمیمی شوند » (فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ) .

آنچه را قرآن در این آیه بیان کرده و در آیه ۹۶ سوره مؤمنون نیز به شکل دیگری آمده (إِذْفَعِ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ) از مهم‌ترین و ظریف‌ترین و پربارترین روش‌های تبلیغ ، مخصوصا در برابر دشمنان نادان و لجوج است و آخرین تحقیقات روانشناسان نیز به آن منتهی شده است .

زیرا هر کس بدی کند ، انتظار مقابله به مثل را دارد ، مخصوصا افراد بد چون

(۱۲۴) رفاقت و دوستی

خودشان از این قماشند و گاه یک بدی را چند برابر پاسخ می‌گویند ، هنگامی که ببینند که طرف مقابل نه تنها بدی را به بدی پاسخ نمی‌دهد ، بلکه با خوبی و نیکی به مقابله برمی‌خیزد ، این جا است که طوفانی در وجودشان برپا می‌شود ، وجدانشان تحت فشار شدیدی قرار می‌گیرد و بیدار می‌گردد ، انقلابی در درون جانشان صورت می‌گیرد ، شرمنده می‌شوند ، احساس حقارت می‌کنند و برای طرف مقابل عظمت قائل می‌شوند .

این جا است که کینه‌ها و عداوت‌ها با طوفانی از درون جان برخاسته و جای آن را محبت و صمیمیت می‌گیرد .

بدیهی است این یک قانون غالبی است نه دایمی ، زیرا همیشه اقلیتی هستند که از این روش سوء استفاده می‌کنند و تا زیر ضربات خردکننده شلاق مجازات قرار نگیرند ، آدم نمی‌شوند و دست از اعمال زشت خود برنمی‌دارند .

روش‌های تثبیت دوستی (۱۲۵)

البته حساب این گروه جدا است و باید در برابر آن‌ها از شدت عمل استفاده کرد ، ولی نباید فراموش کرد که این دسته همیشه در اقلیت هستند ، قانونی که حاکم بر اکثریت است ، همان قانون « دفع سیئه با حسنه » است .

و لذا ملاحظه می‌کنیم که پیغمبر گرامی اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله و پیشوایان معصوم علیهم‌السلام همیشه از این روش عالی قرآنی

بهره می‌گرفتند، فی‌المثل به هنگام فتح مکه که نه تنها دشمنان، بلکه دوستان انتظار انتقام‌جویی شدید مسلمانان و به راه انداختن حمام خون در آن سرزمین کفر و شرک و نفاق و کانون دشمنان سنگ‌دل و بی‌رحم داشتند و حتی بعضی از پرچم‌داران سپاه اسلام در آن روز رو به سوی ابوسفیان کرده و شعار «الْيَوْمَ يَوْمَ الْمَلْحَمَةِ، الْيَوْمَ تُسَبَّى الْحَرَمَةُ، الْيَوْمَ أَذَلَّ اللَّهُ قُرَيْشًا: امروز، روز انتقام، روز از بین رفتن احترام نفوس و اموال دشمنان و روز ذلت و خواری قریش است» سر دادند، پیغمبر گرامی اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله با جمله « اِذْهَبُوا فَإِنَّتُمْ الطَّلَاءُ: بروید و همه آزادید »

(۱۲۶) رفاقت و دوستی

همه را مشمول عفو خود قرار داد، رو به سوی ابوسفیان فرمود و شعار انتقام‌جویانه را به این شعار محبت‌آمیز تبدیل فرمود: « اَلْيَوْمَ يَوْمَ الْمَرْحَمَةِ الْيَوْمَ اعَزَّ اللَّهُ قُرَيْشًا: امروز، روز رحمت است، امروز روز عزت قریش است ». (۱) همین عمل چنان طوفانی در سرزمین دل‌های مکیان مشرک بر پا کرد که به گفته قرآن: « يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا: فوج، فوج مسلمان شدند و آیین اسلام را با جان و دل پذیرا گشتند » (۲ / نصر).

ولی با تمام این احوال به طوری که در تواریخ اسلام آمده است پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله چند نفر را نام برد و از عفو عمومی مستثنی کرد، چراکه افرادی خطرناک و غیر قابل بخشش بودند، اما بقیه را جز این چند نفر مشمول عفو عمومی ساخت و در ضمن، این جمله

۱- « بحار الانوار »، جلد ۲۱، صفحه ۱۰۹.

روش‌های تثبیت دوستی (۱۲۷)

پرمعنی را بیان کرد: « من درباره شما همان می‌گویم که یوسف درباره برادران خود که بر او ستم کرده بودند، گفت: لا تُتْرَبَ عَلَيْكُمْ الْيَوْمَ يَعْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ: امروز ملامتی بر شما نیست، خدا شما را ببخشد که او ارحم‌الراحمین است » (۱).

طبقه‌بندی دوستان

مردم از حیث آغاز و پایان با همدیگر برابر و همچون دندان‌های شانه‌اند همه از آدم علیه‌السلام و آدم از خاک آفریده شده است. لیکن از نظر مواهب و ویژگی‌ها و ملکات درجات و طبقات آن‌ها مختلف است. دسته‌ای از عالمان و حکیمان و پرهیزگارانند که بالاترین طبقاتند. دسته دیگر نادانان و فاسقان و اشرارند که در پایین‌ترین طبقات جای دارند.

۱- « بحار الانوار »، جلد ۲۱، صفحه ۱۳۲.

(۱۲۸) رفاقت و دوستی

میان این دو طبقه درجات متعدد و مراتب بسیاری است.

قرآن کریم بر این تفاوت و اختلاف تصریح فرموده است: «يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ». (۱)

نیز: «أَنْظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَلَلْآخِرَةُ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا». (۲)

نیز: «أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ». (۳)

نیز: «هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ». (۴)

۱-۱/مجادله...: خداوند آن‌ها را که ایمان آورده‌اند و کسانی را که از علم بهره‌دارند درجات بزرگی می‌بخشد.

۲- اصول کافی، ۲/۶۶۰؛ بحار الانوار، ۷۵/۷۵.

۳- ۲۸ / ص. یا پرهیزگاران را همچون فاجران قرار می‌دهیم .

۴- ۹ / زمهر. بگو آیا کسانی که می‌دانند با کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟
طبقه‌بندی دوستان (۱۲۹)

نیز: «أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لَا يَسْتَوُونَ». (۱)

اکنون درباره آنچه در برابر دوستان بر انسان واجب است گمان تو چیست؟

آیا به طور برابر با آن‌ها رفتار کند یا اختلاف را در نظر گیرد. اگر به طور برابر رفتار کند بی‌شک حق بلندپایه را انکار کرده یا به فرومایه چیزی را که استحقاق ندارد بخشیده است و اگر اختلاف را در نظر گیرد کینه‌هایی بر ضد خود در دل یاران و دوستانش برانگیخته است. بنابراین برای اصلاح این امر راه حل صحیح و رأی درست چیست؟

۱- ۱۸ / سجده. آیا کسی که با ایمان باشد همچون کسی است که فاسق باشد؟ نه هرگز این دو برابر نیستند.
(۱۳۰) رفاقت و دوستی

بی‌شک رأی درست آن است که میان دوستان از حیث محبت قلبی تفاوت قایل شود، چه این تفاوت بر حسب صفات محبوب و ویژگی‌ها و خصایص او امری اجتناب‌ناپذیر است. همچنین از حیث ارزش و بزرگواری و احترام شخصی باید اختلاف میان آن‌ها را در نظر گرفت و هرکدام را در حد استحقاقی که دارد مورد اکرام و احترام قرار داد.

آری اگر دوستان همه در یک جا گرد هم آمده باشند شایسته است در حفظ مظاهر دوستی و روکردن و خوشآمدگویی به آن‌ها و سخن گفتن با آنان و شنیدن گفتارشان و امثال این‌ها که از لوازم دوستی و حقوق برادری است میان آن‌ها تساوی را برقرار کرد. اما اگر با هر یک از دوستان به‌طور جداگانه دیدار کند باید آنچه را در خور است بی‌کم و کاست رعایت و حق او را ادا کند.
امام صادق علیه‌السلام در این حدیث به همین نکته دقیق اشاره کرده و فرموده است: «هرگاه افراد حاضر سه تن از مؤمنان باشند دو نفر از آن‌ها به سخنگویی درگوشی

طبقه‌بندی دوستان (۱۳۱)

نپردازند چه این امر دوست آن دو را غمگین می‌سازد». (۱)

نیز فرموده است: «پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله نگاه‌های خود را میان اصحابش تقسیم می‌فرمود، و به این و آن به تساوی نظر می‌کرد». (۲)

رفیق‌شناسی از دیدگاه روایات

۱. عن موسی بن جعفر عن آبائه علیه‌السلام قال: قال رسول الله صلی‌الله‌علیه‌وآله: «إذا أَحَبَّ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ فَلْيَسْأَلْهُ عَنْ أَسْمِ أَبِيهِ وَعَنْ قَبِيلَتِهِ وَعَشِيرَتِهِ فَإِنَّهُ مِنَ الْحَقِّ الْوَاجِبِ وَصَدَقَ الْأَخَاءِ أَنْ»

۱- اصول کافی، ۲/۶۶۰.

۲- اصول کافی، ۲/۶۷۱.

(۱۳۲) رفاقت و دوستی

يَسْأَلُهُ عَنْ ذَلِكَ وَالْأَفْئِدَةُ مَعْرِفَةُ حَمَقَاهُ». (۱)

امام موسی بن جعفر علیه‌السلام از جدش رسول‌الله صلی‌الله‌علیه‌وآله نقل می‌کند:

هرگاه یکی از شما برادرش را دوست داشته باشد، باید از نام پدر و قبیله و عشیره او سؤال کند، زیرا این حقوق واجب به شمار می‌رود.

اخوت حقیقی آن است که از برادرش این سؤال را بکند، وگرنه شناختی احمقانه خواهد بود.

۲. قال النبی صلی الله علیه و آله: «أَكْثَرُوا مِنِّ الْإِخْوَانِ فَإِنَّ رَبَّكُمْ حَيٌّ كَرِيمٌ يَسْتَحْيِي أَنْ يُعَذِّبَ عَبْدَهُ بَيْنَ إِخْوَانِهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ».

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: دوست بسیار گیرید، زیرا خدای شما با حیا و بخشنده است و شرم دارد که روز رستاخیز، بنده خود را در میان برادرانش عذاب کند.

۳. قال رسول الله صلی الله علیه و آله: «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَحِبُّ الْمَدَاوِمَةَ عَلَى الْإِخَاءِ الْقَدِيمِ فَدَوِّمُوا». (۲)

۱- بحار الانوار، ح ۷۴، ص ۱۷۹.

۲- نهج الفصاحه، ص ۸۴.

رفیق‌شناسی از دیدگاه روایات (۱۳۳)

خداوند ادامه دوستی دیرینه را دوست دارد، بنابراین دوستی دیرینه را ادامه دهید.

۴. قال الامام علی علیه السلام «يَا بُنَيَّ اجْعَلْ نَفْسَكَ مِيزَانًا فِيمَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ غَيْرِكَ، فَاحْبِبْ لِغَيْرِكَ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ، وَاكْرَهُ لَهُ مَا تَكْرَهُ لَهَا. وَلَا تَظْلِمَنَّ كَمَا لَا تُحِبُّ أَنْ تُظْلَمَ وَأَحْسِنْ كَمَا أَنْ يُحْسَنَ إِلَيْكَ. وَاسْتَقْبِحْ مِنْ نَفْسِكَ مَا تَسْتَقْبِحُ مِنْ غَيْرِكَ. وَارْضَ مِنَ النَّاسِ بِمَا تَرْضَاهُ لَهُمْ مِنْ نَفْسِكَ. وَلَا تَقُلْ مَا لَا تَعْلَمُ وَأَنْ قُلْ مَا لَا تَقُلْ مَا لَا تُحِبُّ أَنْ يُقَالَ لَكَ. وَاعْلَمْ أَنَّ الْأَعْجَابَ ضِدُّ الصَّرَابِ وَءَافَةُ الْأَلْبَابِ. فَاسْمِعْ فِي كَدْحِكَ وَلَا تَكُنْ خَازِنًا لِغَيْرِكَ، وَإِذَا آتَتْ هُدَيْتَ لِقَصْدِكَ فَكُنْ أَحْشَعَ مَا تَكُونُ لِرَبِّكَ».

ای فرزند عزیزم، در روابط خود با دیگران، نفس خویش را میزان قرارده، هر آنچه را

(۱۳۴) رفاقت و دوستی

که برای خود می‌پسندی، برای دیگران نیز پسند و آن چه را که بر خویش نمی‌پسندی، بر دیگران نیز می‌پسند. چنان که دوست نداری ستم بینی، خود نیز ستم مکن، و همان گونه که از دیگران نیکی را انتظار داری، خود نیز در حق آنان نیکی کن. هرکاری را که از دیگران زشت می‌شماری، ارتکابش را برای خود نیز زشت بدان. از خدمت دیگران به مقداری خشنود باش که خود با ارائه آن خشنودی و در نهایت آن چه نمی‌دانی مگو، هرچند دانسته‌هایت اندک باشد و آنچه را که دوست نداری درباره بگویند، تو نیز درباره دیگران مگو.

و نیز بدان که خود بزرگ بینی خلاف منطق و آفت اندیشه است.

پس برای زندگی خویش بکوش و خزانه‌دار دیگران مباش و آنگاه که در راستا تعادل حرکت می‌کنی، در برابر پروردگارت بیشتر و بیشتر خاشع باش. (۱)

۱- نهج الفصاحه، فیض الاسلام، ج ۵.

رفیق‌شناسی از دیدگاه روایات (۱۳۵)

۵. «وَقَالَ عِنْدَهُ رَجُلٌ: إِنَّ الْمَعْرُوفَ إِذَا أُسِيدِيَ إِلَى غَيْرِ أَهْلِهِ ضَاعَ فَقَالَ الْحُسَيْنُ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَيْسَ كَذَلِكَ، وَلَكِنْ تَكُونُ الضَّيْعَةُ مِثْلَ الْمَطَرِ تَصِيبُ الْبَرِّ وَالْفَاجِرِ» (۱)

مردی در خدمت امام حسین علیه السلام گفت: محبت و احسان به نا اهل به هدر می‌رود و حضرت فرمودند: چنین نیست. نیکی همانند باران است که بر نیک و بد می‌بارد.

۶. «قال الباقر عليه السلام صحبة عشرین سنة قرابة»

رفاقت بیست ساله خویشاوندی است.

۷. «عن ابی عبدالله علیه السلام قال: ما صافح رسول الله صلى الله عليه وآله رجلاً قط فتزع يده حتى يكون هو الذي ينزع يده منه (۲)»

۱- تحف العقول، ص ۲۷۹.

(۱۳۶) رفاقت و دوستی

از امام صادق علیه السلام نقل شده است: پیامبر خدا صلى الله عليه وآله هرگز با مردی مصافحه نکرد که دستش را از دست او بردارد تا آن مرد دستش را از دست رسول خدا صلى الله عليه وآله برمی داشت.»

۸. «... عن ابی عبدالله علیه السلام قال: قال أمير المؤمنين عليه السلام: المؤمن مألوف ولا خير فيمن ولا يؤلف (۱)»

از امام صادق علیه السلام نقل شده است که فرمود: امیر المؤمنین علیه السلام فرموده است: مؤمن مورد انس قرار می گیرد. کسی که نه انس بگیرد و نه دیگران با او انس داشته باشند خیری در او نیست.»

۹. «عن ابی عبدالله علیه السلام قال: أحب أخواني التي من أهدي إلى عيوبی (۲)»

۱- مشکوٰۃ الانوار، ص ۲۰۱.

۲- بحار الانوار، ج ۷، ص ۳۸۱.

رفیق شناسی از دیدگاه روایات (۱۳۷)

از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمود: محبوب ترین برادران من در نظرم کسی است که عیوب مرا به من بگوید.»

۱۰. «يا بني اذا زرت فزر الأخيار ولا تزر الفجار فإنهم صخرة لا يتفجر مأوها و شجرة لا يخضر ورقها و أرض لا يظهر عشبها (۱)»

پسرم اگر خواستی با کسی دیدار کنی به دیدار خوبان برو و هیچ گاه به دیدار بدکاران نرو، زیرا آنان همانند تخته سنگی هستند که هرگز از آن آبی جاری نمی شود و درختی که برگش سبز نمی گردد و زمینی که گیاهش آشکار نمی شود.»

۱۱. «قال الامام الجواد عليه السلام: ملاقات الاخوان نشرة و تليخ للعقل و ان كان نذرا قليلاً (۲)»

ملاقات و دیدار برادران سبب توسعه و باروری عقل است اگر چه کم و

۱- روضة المتقين، ج ۱۲، ص ۱۳.

۲- بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۳۰۲.

۳- مسند امام جواد علیه السلام، ص ۲۴۲.

(۱۳۸) رفاقت و دوستی

اندک باشد.»

۱۲. «خير أخوانك من نسي ذنبك و ذكر إحسانك إليه (۱)»

بهترین برادران تو کسی است که اشتباهت را نادیده و احسانت را متذکر و یادآور شود.»

دوستی های ممنوع

دوستی با کافران یا اهل ذمه

از امام صادق علیه السلام طبق سند معتبری منقول است: سزاوار نیست که مؤمن با کافر اهل ذمه شریک شده یا امانتی را به وی بسپارد تا برایش چیزی را خریداری کنند. و همچنین از امام کاظم علیه السلام نقل شده است که مسلمان نباید با کافر در

۱- بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۳۷۹.

دوستی‌های ممنوع (۱۳۹)

یک کاسه چیزی بخورد و یا با او در یک جا بنشیند و یا با او مصاحبت کند.

دوستی با فاسق

فاسق کسی است که از راه راست منحرف گشته و به احکام الهی بی تفاوت است و کسی است که احکام و دستورات الهی را نادیده گرفته یعنی شخصی پست و فرومایه، او تنها به دنبال منافع خویش بوده و اگر نفعی از کسی به او برسد دوستی می کند و اگر شخص ثالثی منفعتش بیشتر از آن باشد دوستی قبلی را فدای آن می کند، دوستی با این گونه افراد مایه بدبختی انسان و باعث متزلزل شدن زندگی افراد بوده و فاسق کسی است که با بی شرمی به هر کار زشت و پستی تن دهد تا هوس های حیوانی خویش را اشباع نماید و از هواپرستی ترس ندارد دوست دارد افراد پاک را مانند خود جلوه دهد و خصوصیات خویش را به آنها نسبت دهد فاسق یاهو گو و بی نزاکت بوده و فحاش و بدزبان است با این خصوصیات او هم به خودش ضربه می زند و به هر کسی که دوست (۱۴۰) رفاقت و دوستی

یا آشنای او است ضربه خواهد زد و انسان باید از دوستی با این گونه افراد خودداری نماید. حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله مبارزه با این گونه افراد را مثل جهاد قلمداد نموده و می فرماید:

«الْجِهَادُ أَرْبَعٌ: الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالصَّدْقُ فِي مَوَاطِنِ الصَّبْرِ وَشَتَّانَ الْفَاسِقِ (۱)

جهاد چهار قسم است: امر به معروف و نهی از منکر و راستی در موقع صبر و تنفر از فاسق.»

۱- نهج الفصاحه، ص ۲۸۱.

دوستی با فاسق (۱۴۱)

دروغگو

«إِيَّاكَ وَمُصَاحَبَةَ الْكُذَّابِ فَإِنَّهُ كَسْرَابِ الْبُعِيدِ وَيُبْعَدُ إِلَيْكَ الْقَرِيبَ (۱)

از مصاحبت دروغگو بپرهیزد که دروغگو چون سراب است دور را نزدیک و نزدیک را دور نماید.»

آئین دوستیابی و خلاصه‌ای از نظریه دیل کارنگی

در این فصل از کتاب به منظور مقایسه نظر قرآن کریم و روایات با نظرات شخصیت‌های برجسته و حکمای مشهور، بخشی از آنها را درج نموده‌ایم. در این مقایسه مشاهده خواهید نمود که نظرات اسلام عزیز بسیار عمیق تر و جذاب تر و کارسازتر می باشد.

۱- نهج الفصاحه، ش ۱۰۱۵، ص ۲۰۴.

(۱۴۲) رفاقت و دوستی

دیل کارنگی در بین سال‌های ۱۹۵۵ - ۱۸۸۸ میلادی زندگی می کرده، یکی از روانشناسان و مربیان تعلیم و تربیت مشهور آمریکا است. از جمله شخصیت‌هایی است که در کار خویش موفق بوده است. اکنون به خلاصه‌ای از نظریات او در کتاب آئین دوستیابی در رابطه با نفوذ در دیگران توجه فرمایید:

۱. نخست باید در طرف (فرد مورد نظر) میل شدیدی ایجاد نمود، آن که بتواند این کار را بکند دنیا را طرفدار خود ساخته و آن که نتواند در تنهایی در جاده متروکی گام خواهد گذاشت.

۲. به سایر افراد علاقه‌مند گردید.
 ۳. لبخند بزنید.
 ۴. شنونده خوبی باشید. دیگران را تشویق کنید تا در رابطه با خودشان صحبت کنند.
 ۵. آنچه مورد علاقه طرف است صحبت کنید.
- آئین دوستیابی و خلاصه‌ای از نظریه دلیل کارنگی (۱۴۳)
۶. کاری کنید که طرف مقابل خود را مهم احساس کند و این کار را صمیمانه انجام دهید برای انجام کارهایی که به دیگران پیشنهاد می‌کنید طوری رفتار نمایید که آنها خود را مهم احساس کنند و با خوشحالی به خواسته شما عمل کنند.
 ۷. با تحسین و تقدیر حقیقی و صادقانه بحث را شروع کنید و در نهایت طرف را وادار به حفظ ارزش‌های خود بنمایید.
 ۸. خطای دیگران را به‌طور مستقیم به آنها تذکر دهید و مراقب باشید احساس تفاخر و برتری در حرف‌هایتان نباشد.
 ۹. قبل از طرح انتقادهای خود از دیگران ابتدا پای اشتباهات خودتان را به میان بکشید و از آنها سخن بگویید.
 ۱۰. بجای صدور دستور مستقیم خواسته‌های خود را به صورت پیشنهاد سؤالی مطرح کنید.
- (۱۴۴) رفاقت و دوستی
۱۱. اجازه دهید طرف حیثیت و آبروی خود را حفظ کند، «جریحه‌دار کردن احساسات دیگران کار انسان‌های بزرگ نیست».
 ۱۲. از پیشرفت‌های کوچک دیگران سخاوتمندانه تعریف کنید و در ستایش استعدادهای آنها صمیمیت نشان دهید.
 ۱۳. دیگران را از حُسن شهرت برخوردار سازید تا خود را لایق نام نیک که برای آنها فراهم آورده‌اید بسازند در این صورت هر دو طرف به مقصود رسیده‌اید.
 ۱۴. با تشویق دیگران وانمود کنید که برطرف کردن عیوبشان ساده است، کاری کنید که خواسته شما برای طرف آسان جلوه کند و خودش را در مقابل یک غیر ممکن نبیند.
 ۱۶. نکته مهمی که در برخورد با دیگران باید مورد توجه باشد این است که اجازه دهیم آنها در طریقی که برای سعادت‌مند شدن در پیش گرفته‌اند بنا به سلیقه خود پیش بروند، البته مشروط بر این که آنها نیز با راهی که درپیش گرفته‌اند مزاحم ما نشوند.
 ۱۷. از خرده‌گیری احتراز کنید.
 ۱۸. به دیگران نشان دهید که به آنها اعتماد دارید تا آنها نیز بکوشند خویش را سزاوار اعتماد نشان دهند.
 ۱۹. بکوشید تا حسن رقابت را در افراد مورد نظر خود تحریک کند تا مرد استعدادهای ذاتی خویش را بروز دهند.
 ۲۰. به شریف‌ترین انگیزه‌های افراد متوسل شوید.

آئین دوستیابی از دیدگاه قابوسنامه و حکما و بزرگان

بدان پسر! که مردمان تا زنده باشند ناگزیر باشند از دوستان. که مرد اگر بی‌برادر باشد به که بی‌دوست؛ از آنچه حکیمی را پرسیدند که: دوست بهتر است یا برادر؟ گفت: «برادر هم دوست به».

(۱۴۶) رفاقت و دوستی

پس اندیشه کنی به کار دوستان و به احیا کردن آن. رسم هدیه فرستادن و مردمی کردن. زیرا که هر که از دوستان نیندیشد، دوستان نیز از او نیندیشند.

پس مرد همواره بی دوست بود و کسی که دوست داشته باشد از خویشاوندی بی‌نیاز است و عادت کن به بسیار دوست گرفتن. چرا که با دوستان (عیب‌های زیادی مخفی و هنرهای زیادی آشکار می‌شود) و موقعی که دوست نو گرفتی پشت به دوستان کهن مکن، در طلب دوست تازه باش و بر دوستان کهن وفادار باش و چنان باش که گفته‌اند: «دوست خوب گنج بزرگ است». دیگر اندیشه کن از مردمانی که با تو به راه دوستی روند و میانه باشند با آن‌ها سازگاری کرده و در نیک و بد همراه آنان باش تا از تو این خصلت رابینند و از ته دل دوست تو شوند.

از اسکندر پرسیدند که بدین کم مایه روزگار، این همه ملک و قدرت را چطور به دست آوردی گفت: به دست آوردن دشمنان به تَلَطُّف (مهربانی) و به جمع کردن آئین دوستیابی از دیدگاه قابوسنامه و حکما و بزرگان (۱۴۷)

دوستان به تعهد. بترس از دوستی که دشمن تو را دوست دارد و حذر کن از کسی که هم ادعای دوستی با تو و هم ادعای دوستی با دشمنت را دارد. در این جهان بی‌عیب کسی شناس، اما خود هنرمند باشد که هنرمند کم عیب بود و دوست بی‌هنر مگیر که از دوست بی‌هنر سعادت دور است.

و اما با بی‌خردان هرگز دوستی مکن، که دوست بی‌خرد بدتر از دشمن بود. که دوست بی‌خرد با دوست همان کند که صد دشمن با دشمن نکند و دوستی با مردم هنرمند، خوش قول و خوش معاشرت بنماید.

و حق مردمان و دوستان را ضایع مکن. تا سزاوار ملامت نگردی، که گفته‌اند: «دو گروه از مردم سزاوار ملامت باشند، یکی ضایع‌کننده حق دوستان و دیگری نادیده گرفتن کردار نیکو».

و با مردمان دوستی میانه‌دار و بر دوستان، به امید دل مبند که «من دوستان بسیار

(۱۴۸) رفاقت و دوستی

دارم» دوست خاصه خویش، خود باش و به اعمال و کردار خویش ناظر باش و به اعتماد دوستان از خویشتن غافل مباش. چه اگر هزار دوست باشد از تو دوست‌تر تو را کسی نبود و دوست را به فراخی و تنگی آزمایش کن.

و در سود و زیان دوستی که دشمنی تو را دشمن ندارد وی را جز آشنای خویش مخوان. که آن کس آشنا بود نه دوست و با دوستان در وقت ناراحتی و گله همچنان باش که در وقت خشنودی و دوست را به دوستی چیزی آزمایش مکن، که اگر وقتی دشمن بود تو را آن زیان رساند و پشیمانی فایده‌ای ندارد و اگر فقیر باشی دوست غنی و توانگر طلب مکن. که درویش را غیر از خود کسی رفیق نباشد و دوست را به درجه خویش انتخاب کن و در دوستی مردمان، دل استواردار تا کارهای تو استوار بود و از دوست طمع کار دور باش که دوستی او با تو به طمع باشد نه به حقیقت و با مردم کینه ورز (حقود)، دوستی مکن زیرا که همیشه آزرده و کینه‌ور باشد. دوستی تو

آئین دوستیابی از دیدگاه قابوسنامه و حکما و بزرگان (۱۴۹)

در دل وی محکم نباشد و بر او اعتماد نبود. (۱)

قال رسول الله صلی الله علیه وآله :

«الْجَلِيسُ الصَّالِحُ خَيْرٌ مِنَ الْوَحْدَةِ وَالْوَحْدَةُ خَيْرٌ مِنَ جَلِيسِ السُّوءِ (۲)

دوست صالح و خوب بهتر از تنهایی است و تنهایی از دوست بد بهتر است.

قال علی علیه السلام :

«أَعْجَزُ النَّاسِ مَنْ عَجَزَ عَنِ اكْتِسَابِ الْإِخْوَانِ وَأَعْجَزُ مِنْهُ مَنْ ضَيَّعَ مَنْ ظَفَرِيهِ مِنْهُمْ (۳)

عاجزترین مردم کسی است که از دوست‌یابی ناتوان باشد و ناتوان‌تر از او کسی

۱- قابوس نامه، عنصر المعالی کیکاووس بن اسکندر (با تلخیص و تصرف).

۲- صادق احسانبخش، آثار الصادقین، ج ۲، ص ۲۶۸.

۳- نهج البلاغه، قصار ۱۱.

(۱۵۰) رفاقت و دوستی

است که دوستان خود را از دست بدهد.

قال لقمان لابنه :

«يَا بُنَيَّ: اتَّخِذْ أَلْفَ صَدِيقٍ، وَ أَلْفَ قَلِيلٍ (۱)»

لقمان حکیم به فرزندش گفت: پسر من: هزار دوست برگزین که هزار دوست نیز کم است.

قال علی علیه السلام :

«مُعَاشَرَةُ الْأَبْرَارِ تُوجِبُ الشَّرَفَ (۲)»

بانیکان نشستن سبب بزرگی و شرف است.

۱- وسایل الشیعه، ج ۱۸.

۲- آیه‌الله عبدالواحد آمدی، غررالحکم، ج ۲، ص ۷۶۰.

آئین دوستیابی از دیدگاه قابوسنامه و حکما و بزرگان (۱۵۱)

قال علی علیه السلام :

«صُحْبَةُ الْأَخْيَارِ تَكْتَسِبُ الْخَيْرَ كَالرَّيْحِ إِذَا مَرَّتْ بِالطَّيْبِ حَمَلَتْ طِيبًا (۱)»

هم صحبت با خوبان کسب خوبی کند، مثل بادی که چون بر مشک و بوی خوش بوزد بوی خوب به همراه می آورد.

قال رسول الله صلى الله عليه وآله :

«أَقْلُ مَا يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ ؛ أَخٌ يُوثَقُ بِهِ، أَوْ دِرْهَمٌ مِنْ حَلَالٍ (۲)»

دو چیز در آخر الزمان کمیاب است ؛ دوست مورد اعتماد و پول حلال.

عده‌ای از اصحاب امام صادق علیه السلام گرد آن بزرگوار نشسته بودند که یکی از آنان در

۱- آیه‌الله عبدالواحد آمدی، غررالحکم، ج ۱، ص ۴۵۴.

۲- حسن شعبه حرانی، تحف العقول، ص ۵۳.

(۱۵۲) رفاقت و دوستی

مورد شخصی بدگویی کرد، امام صادق علیه السلام بی‌درنگ فرمودند:

«وَأَنْتَى لَكَ بِأَخِيكَ كُلِّهِ؟ وَأَيُّ الرَّجَالِ الْمَهْدَبِ؟ (۱)»

دوست کامل و بی‌عیب را از کجا می‌توانی پیدا کنی؟ و کجا مرد بی‌عیب پیدا می‌شود؟»

حضرت علی بن ابیطالب علیه السلام فرموده:

«أَحِبِّ حَبِيبَكَ هُوْنَا مَا، عَسَى أَنْ يَكُونَ يَغِيظُكَ يَوْمًا (۲)»

در دوستی با رفیق افراط مکن که ممکن است او روزی دشمنت گردد.

امام جعفر صادق علیه السلام می‌فرمایند :

۱- وسایل الشیعه، ج ۸، ابواب احکام العشر، ص ۴۵۸.

۲- نهج البلاغه، ترجمه فیض الاسلام، قصار ۲۶۰.

آئین دوستیابی از دیدگاه قابوسنامه و حکما و بزرگان (۱۵۳)

«لَا تَطَّلِعْ صَدِيقَكَ إِلَّا عَلَى مَا لَوِاطَعَ عَلَيْهِ عَدُوُّكَ لَمْ يَضُرَّكَ، فَإِنَّ الصَّدِيقَ قَدْ يَكُونُ عَدُوًّا يَوْمًا مَا (۱)»

تمام رازهای خود را به دوست و رفیق خود مگو، مگر آن رازهایی که اگر دشمنت هم آن‌ها را بداند ضرری به تو نمی‌رسد. چه بسا دوستت روزی دشمن تو گردد.»

آزمایش رفیق

قال علی علیه السلام :

«الطُّمَأْنِينَةُ إِلَى كُلِّ أَحَدٍ قَبْلَ الْخُبْرَةِ مِنْ قُصُورِ الْعَقْلِ (۲)»

اعتماد به دیگری قبل از آزمایش، نشانه کم عقلی است.»

۱- علامه محمد باقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۴، ص ۱۷۷.

۲- عبدالواحد آمدی، غررالحکم، ج ۲، ص ۸۶.

(۱۵۴) رفاقت و دوستی

قال علی علیه السلام :

«لَا تَأْمَنْ صَدِيقَكَ حَتَّى تَخْتَبِرَهُ (۱)»

از رفیقت ایمن مباش تا این که او را امتحان کنی.»

قال علی علیه السلام :

«فِي الشَّدَةِ يَخْتَبِرُ الصَّدِيقُ (۲)»

در هنگام سختی است که دوست آزمایش می‌شود.»

۱- عبدالواحد آمدی، غررالحکم، ج ۲، ص ۸۶.

۲- عبدالواحد آمدی، غررالحکم، ج ۲، ص ۸۶.

آزمایش رفیق (۱۵۵)

تقوی

تقوا چیست ؟

متقین کیانند ؟

لغت تقوا از کلمات شایع و رایج دین است، در قرآن کریم به همان اندازه که از ایمان و عمل و یا نماز و زکوة نام برده شده از این واژه نیز استفاده گردیده است.

تقوی، از ماده «وقی» است که به معنای حفظ و صیانت و نگهداری است و حقیقت تقوی از نظر اسلام یعنی: انسان خود را از آنچه که از نظر دین، خطا و گناه و پلیدی و زشتی شناخته شده، حفظ و صیانت کند و مرتکب آنها نشود. (۱)

خداوند سبحان در سوره بقره آیه ۱۹۳ می‌فرماید:

۱- شهید مطهری، ده گفتار، ص ۳.

(۱۵۶) رفاقت و دوستی

«وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ»

از خدا بترسید و بدانید که خداوند با پرهیزکاران است.»

و نیز در سوره نحل، آیه ۱۲۸ می‌فرماید:

«إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا

همانا خداوند با پرهیزکاران و متقین است.»

دومین ویژگی رفیق خوب، تقوی است، باید با پرهیزکاران و اهل تقوی رفاقت و دوستی داشته باشیم و توصیه اسلام به پیروانش این است که با متقین همنشین شوند.

خداوند در سوره زخرف آیه ۶۷ فرموده:

«الْإِخْلَاءُ يَوْمَئِذٍ لِبَعْضِهِمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ

دوستان در آن روز (روز قیامت) دشمن یکدیگرند مگر متقین و پرهیزکاران.»

تبدیل شدن دوستی غیر پرهیزکاران به عداوت در روز قیامت، طبیعی است. چرا که

تقوی (۱۵۷)

هر کدام از آن‌ها دیگری را عامل بدبختی و بیچارگی خود می‌شمرد.

غیر متقین در روز قیامت به یکدیگر می‌گویند: تو بودی که این راه را به من نشان دادی و مرا به سوی آن دعوت کردی، تو بودی که دنیا را در نظر من زینت دادی و مرا به آن تشویق نمودی. ولی پرهیزکاران که از رستگاران روز قیامت هستند به یکدیگر سخن نمی‌گویند زیرا که پیوند دوستی آن‌ها جاودانی است. (۱)

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «قالت الحواریون لعیسی: یا روح الله من نجالس؟ قال علیه السلام: من یدکرکم الله رؤیته و یرید فی علمکم منطقتهم و یرغبکم فی الآخره عملهم از او پرسیدند با چه کسانی همنشین شویم؟ حضرت عیسی فرمودند: با کسی که از دین او به یاد خدا افتید، کلامش بر دانش شما بیافزاید و عملش شما را به کار برای

۱- ناصر مکارم شیرازی و جمعی از نویسندگان، تفسیر نمونه، ج ۲۱، ص ۱۱۰.

(۱۵۸) رفاقت و دوستی

آخرت تشویق نماید.»

قال رسول الله صلی الله علیه و آله: «الجلوس ساعة عند مذاكرة العلم أحب إلى الله من قراءة القرآن كله إثنی عشر ألف مرة» (۱)

ساعتی با عالم همنشین شدن، از دوازده هزار مرتبه ختم قرآن محبوب تر است.»

امام علی علیه السلام فرموده:

«عَدُوٌّ عَاقِلٌ خَيْرٌ مِنْ صَدِيقٍ أَحْمَقٍ» (۲)

دشمن عاقل و خردمند بهتر از دوست احمق است.»

سعدی گوید:

۱- علی بابازاده، آئین دوستی، ص ۱۰۷.

۲- محمدی ری شهری، میزان الحکمه، ج ۲، ص ۵۲۹.

تقوی (۱۵۹)

دوست مشمار آن که در نعمت زند لاف یاری و برادرخواندگی

دوست آن باشد که گیرد دست دوست در پریشان حالی و درماندگی

امام جعفر بن محمد الصادق علیه السلام فرموده است:

«لَا تَكُونُ الصَّدَاقَةَ إِلَّا بِحُدُودِهَا فَمَنْ كَانَتْ فِيهِ هَذِهِ الْحُدُودُ
أَوْ شَيْءٌ مِنْهَا فَانْسِبُهُ إِلَى الصَّدَاقَةِ وَمَنْ يَكُنْ فِيهِ شَيْءٌ مِنْهَا
فَلَا تَنْسِبْهُ إِلَى شَيْءٍ مِنَ الصَّدَاقَةِ
فَأُولَئِكَ: أَنْ تَكُونَ سِرِّيَّتُهُ وَعَلَانِيَتُهُ لَكَ وَاحِدَةً
وَالثَّانِي: أَنْ يَرَى زَيْنَكَ زَيْنَهُ وَشَيْئَكَ شَيْئَهُ
وَالثَّلَاثَةُ: أَنْ لَا تُغَيِّرَهُ عَلَيْكَ وِلَايَةً وَلَا مَالًا
(۱۶۰) رفاقت و دوستی

وَالرَّابِعَةُ: أَنْ لَا تَمْتَنِعَكَ شَيْئًا تَنَالَهُ مَقْتَدِرَتُهُ
وَالْخَامِسَةُ: وَهِيَ تَجْمَعُ هَذِهِ الْخِصَالَ أَنْ لَا يُسَلِّمَكَ عِنْدَ النَّكْبَاتِ (۱)
دوستی از روی راستی و درستی نباشد مگر با این شرایط :

پس هر که در او این شرایط یا پاره‌ای از آنها باشد او را اهل چنین دوستی بدان و کسی که چیزی از آن شرایط در او نباشد با او دوست مشو :

اول: ظاهر و باطنش با تو یکسان باشد.

دوم: زینت (خوبی) تو را زینت خود، و زشتی تو را زشتی خود بدانند.

سوم: ریاست و ثروت، برخورد او را نسبت به تو تغییر ندهد.

چهارم: این که از آنچه توانائی دارد نسبت به تو دریغ نکند.

۱- یعقوب کلینی، اصول کافی، ج ۴، ص ۴۵۲.

تقوی (۱۶۱)

پنجم: که همه این خصلت‌ها را دربردارد و آن این است که هنگام بیچارگی و درماندگی و پیش آمدهای ناگوار تو را رها نکند.»

روش تشخیص دوستان خوب

حضرت امام صادق علیه السلام می فرماید :

«لَا تَنْظُرُوا إِلَى طُولِ رُكُوعِ الرَّجُلِ وَ سُجُودِهِ فَإِنَّ ذَلِكَ شَيْءٌ اِعْتَادَهُ فَلَوْ تَرَكَهُ اِسْتَوْحَشَ وَ لَكِنْ اِنْظُرُوا إِلَى صِدْقِ حَدِيثِهِ وَ اَدَاءِ اِمَانَتِهِ (۱)
نگاه به طول کشیدن رکوع و سجود شخص نکنید زیرا این چیزی است که عادت کرده و اگر آن را ترک کند وحشت می کند
ولیکن بنگرید به راستگویی و درستکاری آن.»

۱- مرحوم کلینی، اصول کافی، ج ۲، ص ۱۰۵.

(۱۶۲) رفاقت و دوستی

حضرت باری تعالی در قرآن کریم می فرماید:

«وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاوَةِ وَالْعَشَىٰ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ (۱)»

آن‌ها را که صبح و شام خدا را می خوانند و جز ذات پاک او نظری ندارند از خود دور مکن، که نه حساب آن‌ها بر توست و نه حساب تو بر آن‌ها، اگر آن‌ها را طرد کنی از ستمگران خواهی بود.»

پسر نوح با بدان بنشست خاندان نبوتش گم شد
سگ اصحاب کهف روزی چند پی نیکان گرفت و آدم شد
۱- قرآن کریم، سوره انعام، آیه ۵۲.
روش تشخیص دوستان خوب (۱۶۳)
و سنایی گوید:

با بدان کن نشین که بد مانی خوپذیر است نفس انسانی
از رفاقت با چه کسانی پرهیز نمائیم؟
۱- منحرفین از دین ۹- بخیلان
۲- فاسقین ۱۰- چاپلوسان
۳- خائنین ۱۱- احمقان
۴- جاهلین ۱۲- شرا بخواران
۵- ظالمین ۱۳- ناسزاگویان
۶- ترسوین ۱۴- قاطعین ارحام
۷- تن پروران ۱۵- بدسابقه‌ها و مشکوکان
۸- دروغگویان
(۱۶۴) رفاقت و دوستی

منحرفین از دین

کافرین، منافقان، بدعتگزاران
قرآن کریم در بسیاری از آیات توصیه دارد که با این گروه‌ها لاف رفاقت و دوستی نداشته باشید و از آنان اعراض و دوری کنید:
«لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ (۱)»
هیچ قومی را که ایمان به خدا و روز قیامت دارد پیدا نمی‌کنی که با دشمنان خدا و رسولش دوستی کنند
هرچند پدران یا فرزندان یا برادران یا خویشاوندان آن‌ها باشند».
۱- قرآن کریم، سوره مجادله، آیه ۲۲.
منحرفین از دین (۱۶۵)

در سوره انعام در دو مورد خداوند باصراحت می‌فرماید:
«وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ (۱)»
و از مشرکان روی بگردان.
«وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ (۲)»

هر وقت کسانی را که آیات ما را استهزاء می‌کنند مشاهده نمائی از آن‌ها روی بگردان.»
وقتی آیه فوق نازل شد و مسلمانان از مجالست با کفار و استهزاء کنندگان آیات الهی نهی شدند، جمعی از مسلمانان گفتند: اگر
بخواهیم در همه جا به این دستور عمل کنیم باید هرگز به مسجد الحرام نرویم و طواف خانه خدا نکنیم، در این موقع آیه نازل
۱- قرآن کریم، سوره انعام، آیه ۱۰۶.

۲- قرآن کریم، سوره انعام، آیه ۶۸.

(۱۶۶) رفاقت و دوستی

شد و به مسلمان‌ها دستور داد که در این گونه مواقع آن‌ها را نصیحت کنند و تا آن‌جا که در قدرت دارند به ارشاد و راهنمایی آن‌ها پردازد. (۱)

قال رسول الله صلى الله عليه وآله :

«مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلَا يُوَاطِّئُ كَافِرًا وَلَا يُخَالِطُ فَاجِرًا وَمَنْ كَانَ آخِي كَافِرًا أَوْ خَالِطًا فَاجِرًا كَانَ كَافِرًا فَاجِرًا» (۲)

هر کس ایمان به خدا و روز قیامت دارد با کافر و فاجر دوستی ندارد و هر کس با کافر و فاجر دوست شود کافر و فاجر شود.»

۱- استاد مکارم شیرازی و جمعی از فضلا، تفسیر نمونه، ج ۵، ص ۶۸.

۲- صادق احسانبخش، آثار الصادقین، ج ۲، ص ۲۶۰.

منحرفین از دین (۱۶۷)

«لَا يُؤْمِنُ مَجَالِسُ الْأَشْرَارِ غَوَائِلَ الْمَعَاصِي (۱)

همنشین با اشرار و مفسدین از فساد در امان نیست.»

«يَا بَنِي آيَاكَ وَ مُصَاحِبَةُ الْفُسَيْقِ، هُمِمْ كَالْكِلَابِ إِنْ وَجِدُوا عِنْدَكَ شَيْئًا أَكَلُوا وَإِلَّا ذَمُّوكَ وَ فَضَّحُوكَ وَإِنَّمَا حُبُّهُمْ بَيْنَهُمْ سَاعَةٌ (۲)

فرزندم مبادا با فاسقان و بدکاران همنشین شوی، زیرا آنان همانند سگ‌ها هستند اگر چیزی نزد تو پیدا کردند می‌خورند و اگر چیزی نیافتند تو را نکوهش و بدگوئی می‌کنند و پی در پی رسوایت می‌سازند.»

۱- محمد ری شهری، میزان الحکمه، ج ۲، ص ۶۳.

۲- شیخ مفید، الاختصاص، ص ۳۳۳.

(۱۶۸) رفاقت و دوستی

امام جعفر صادق علیه السلام در این باره می‌فرماید:

«إِحْدَرُ مِنَ النَّاسِ ثَلَاثَةٌ، الْخَائِنُ، وَالظَّلْمُ، وَالنَّمَامُ، لِأَنَّ مَنْ خَانَ لَكَ، خَانَكَ (۱)

از سه گروه بپرهیز: خیانتکار، ستمگر و سخن‌چین، زیرا کسی که برای تو به دیگری خیانت می‌کند به تو هم خیانت می‌کند.»

امام هفتم حضرت کاظم علیه السلام فرموده‌اند:

«إِنَّ اللَّهَ يُبَغِّضُ الْعَبْدَ النَّوَامَ الْفَارِعَ (۲)

خداوند شخص پر خواب و تنبل را دشمن می‌دارد.»

و در حدیثی از امام هفتم علیه السلام وارد شده که فرمودند:

«من فردی را که در کارهای دنیایش تنبل است دشمن می‌دارم، زیرا کسی که در کار

۱- ابن شعبه حرانی، تحف العقول، ص ۳۲۹.

۲- علی اکبر بابازاده، آئین دوستی، ص ۱۹۲.

منحرفین از دین (۱۶۹)

دنیایش تنبل است در کارهای مربوط به آخرتش نیز تنبل تر خواهد بود.»

بنابراین رفاقت با شخص تنبل و تن‌پرور اثرات سوئی دارد، روح کار و تلاش را در رفیق از بین می‌برد. پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله به علی علیه‌السلام توصیه کردند که:

«يَا عَلِيُّ: مَنْ لَمْ تَنْتَفِعْ بِدِينِهِ وَلَا دُنْيَاهُ فَلَا خَيْرَ لَكَ فِي مُجَالَسَتِهِ (۱)»

ای علی کسی که از دین و دنیايش سودی به تو نمی‌رسد، همنشینی و مجالست با او ارزشی ندارد.»

۱- شیخ حر عاملی، وسایل الشیعه، ج ۸، ص ۴۳۱.

(۱۷۰) رفاقت و دوستی

بدسابقه‌ها و مشکوکان

هر که با بدان نشیند اگر نیز طبیعت ایشان در او اثر نکند، به طریقت ایشان متهم گردد و اگر حتی شخصی به خراباتی رود برای نماز کردن، متهم گردد به شراب خوردن، بدون شک عامل سازنده شخصیت انسان امور مختلفی است که از اهم آنها همنشین و دوست خوب است چرا که انسان خواه‌ناخواه تأثیرپذیر است، انسان بخش مهمی از افکار و صفات اخلاقی خود را از طریق دوستانش می‌گیرد، حفظ آبرو و حیثیت بر حفظ جان و تن مقدم است و نشان می‌دهد که انسان‌های شریف چگونه و تا چه اندازه از اتهام و تهمت مردم وحشت دارند، اسلام توصیه دارد از جایگاه و محافلی که متهم می‌شوی پرهیز کن: «اتَّقُوا مِنْ مَوَاضِعِ التُّهْمِ».

بدسابقه‌ها و مشکوکان (۱۷۱)

حضرت علی علیه‌السلام فرموده:

«مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَقُومُ مَكَانَ رِيْبَةٍ (۱)»

هر که ایمان به خدا و روز قیامت دارد در مکان تهمت و شک نیستد.»

امام صادق علیه‌السلام فرموده که پدرم به من فرمود:

«يَا بُنَيَّ، مَنْ يَصْحَبْ صَاحِبَ السُّوءِ لَا يُسَلِّمْ (۲)»

پسرم! هر کس با بدان بنشیند سالم نمی‌ماند.»

۱- مرحوم کلینی (ره)، اصول کافی، ج ۴، ص ۸۷.

۲- شیخ عباس قمی، سفینه البحار، ج ۲.

(۱۷۲) رفاقت و دوستی

اشخاص را از روی دوستانشان بشناسید

«الْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ وَقَرِينِهِ (۱)»

روش آدمی برطبق مذهب دوست و رفیقش خواهد بود.»

همنشینی و رفاقت با دروغگو زیان‌آور است و خطرناک؛ و بزرگان؛ و رهبران دین اسلام سفارش دارند که از رفاقت با این گروه برحذر باشید:

امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام می‌فرماید:

«اجْتَنِبْ مُصَاحِبَةَ الْكُذَّابِ، فَإِنْ اضْطُرَّ رَتَّ إِلَيْهِ فَلَا تُصَدِّقْهُ (۲)»

۱- استاد ناصر مکارم شیرازی و جمعی از فضلا، تفسیر نمونه، ج ۱۵، ص ۷۳.

۲- عبدالواحد آمدی، غررالحکم، ج ۱، ص ۱۲۲.

اشخاص را از روی دوستانشان شناسید (۱۷۳)

از همنشینی با دروغگو پرهیز، اگر به همنشینی با او مجبور شدی سخن او را باور نکن.

حضرت علی علیه السلام به دفعات می فرمود:

«يَتَّبِعِي لِلْمُسْلِمِ أَنْ يَجْتَنِبَ مُوَاخَاةَ ثَلَاثَةِ الْمَاجِنِ وَالْأَحْمَقِ وَالْكَذَّابِ (۱)

برای مسلمان سزاوار است که از رفاقت سه کس دوری کند: هرزه، احمق و دروغگو».

۱- مرحوم کلینی (ره)، اصول کافی، ج ۴، ص ۸۵.

(۱۷۴) رفاقت و دوستی

«کتابنامه»

- بیستونی، محمد، تفسیر جوان (۵ جلدی)، اول، قم، انتشارات بیان جوان .
- بیستونی، محمد، فهرستواره موضوعی تفسیر جوان، اول، قم، انتشارات بیان جوان .
- بیستونی، محمد، تفسیر بیان (۳۰ جلدی)، اول، تهران، انتشارات فراهانی .
- بیستونی، محمد، فهرستواره موضوعی تفسیر بیان، اول، تهران، انتشارات فراهانی .
- الحیدری، محمد، روش دوست یابی، دوم، بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی.
- رساله حقوق، امام زین العابدین علیه السلام .
- ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، شیخ صدوق .
- مکارم الاخلاق، ابی نصر حسن طوسی .
- احیاء العلوم، غزالی .
- خُلِقَ الْمُسْلِمُ، مُحَمَّدٌ غَزَّالِي .
- (۱۷۵)
- آئین دوست یابی، دیل کارنگی .
- خرمی مشگانی، ابراهیم، رفیق شناسی، ششم، انتشارات مرسل .
- بابازاده، اکبر، آئین دوستی در اسلام .
- مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار .
- محمدی اشتهاردی، داستان دوستان .
- محمدی اشتهاردی، داستان های مثنوی .
- شهید مطهری، ده گفتار .
- حسینی، سید نعمت الله مردان علم در میدان عمل .
- محمدی ری شهری، میزان الحکمه .
- ترجمه فیض الاسلام، نهج البلاغه .
- عاملی، شیخ حر، وسایل الشیعه .
- قابلی، علی، آیین دوست یابی از دیدگاه معصومین علیه السلام، انتشارات نصایح .

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیفزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار- ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتهد فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل بیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیت های گسترده مرکز:

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ...

د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی

دیگر

ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و) راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۰۲۳۵۰۵۲۴)

ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...

ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند

مسجد جمکران و ...

ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی:

www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳- (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور

کاربران (۰۳۱۱)۲۳۳۳۰۴۵

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی

جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل

و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق

روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳، شماره کارت: ۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳ و شماره حساب شبا: -۰۶۲۱-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۱۸۰-۰۰۰۰-۰۰۰۰ IR۹۰-

۵۳-۰۶۰۹ به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان - خیابان مسجد سید

ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام :- هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنت غیبت ما، او را از ما جدا کرده

است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می فرماید: «ای بنده بزرگوار

شریک کننده برادرش! من در کرم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است،

هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلى الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست تر می داری: مردی

اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می رسانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از

پیروان ما را دارد، اما تو دریچه ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بدان، نگاه می دارد و با حجت های خدای متعال،

خصم خویش را ساکت می سازد و او را می شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی

همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش

از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند

آزاد کردن بنده دارد».

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گام‌ها

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

